

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΤΟ EARNINGS MANAGEMENT ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΛΑΡΕΤΖΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ
ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΡΗΝΗ

ΠΑΤΡΑ, 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	7
1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	7
1.2 Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	8
1.3 ΧΡΗΣΤΕΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	9
1.4 ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ	11
1.5 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	22
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ EARNINGS MANAGEMENT	22
2.1 EARNINGS MANAGEMENT ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ	22
2.2 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΑΩΝ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	35
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΟΥ EARNINGS MANAGEMENT	35
3.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ EARNINGS MANAGEMENT.....	35
3.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΜΙΛΩΝ Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	39
3.3 ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΪΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	40
3.3.1 ΕΝΣΩΜΑΤΑ ΠΑΓΙΑ.....	40
3.3.2 ΑΥΛΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Η ΑΣΩΜΑΤΑ ΠΑΓΙΑ... 	42
3.3.3 ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ	43
3.3.4 ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ Η ΕΤΟΙΜΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ.....	43

3.3.5 ΠΕΛΑΤΕΣ - ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ	45
3.3.6 ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ – ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	47
ΤΟ EARNINGS MANAGEMENT ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	47
4.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	47
4.2 ΤΟ EARNINGS MANAGEMENT ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	48
4.3 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ.....	53
4.3.1 ΚΟΥΜΑΝΑΚΟΣ (2007)	53
4.3.2 ΣΑΛΑΜ (2007).....	54
4.3.3 ΒΑΡΑΛΕΞΙΣ (2004)	56
4.4 ΔΙΕΘΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ.....	58
4.4.1 ΒΗΑΤΤΑΧΑΡΥΑ et al. (2003).....	58
4.4.2 LEUZ et al.	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	63
ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΤΟΥ EARNINGS MANAGEMENT	63
5.1 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ «ΕΥΠΑΘΕΙΑΣ» ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΑΠΑΤΕΣ (FRAUD VULNERABILITY).....	63
5.2 ΕΞΕΤΑΣΗ (ΥΠΟΠΤΗΣ) ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΎΠΟΝΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (‘GAMESMANSHIP’)	64
5.3 «ΕΝΕΡΓΕΣ» ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ	65
5.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ	66
5.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΈΛΕΓΧΟΣ	66
5.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	68
5.7 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	71
5.8 Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ.....	74
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	76

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	78
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	81

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η δημιουργική λογιστική είναι ένα μια έννοια που καθορίζει σημαντικά την σύγχρονη επιχειρηματική πραγματικότητα. Η χειραγώγηση των κερδών (earnings management), ως κύρια έκφανση της, φαντάζει ένα φαινόμενο με βαθιά αίτια, κίνητρα. Το Earnings management αναφέρεται ως ο χειρισμός κερδών της επιχείρησης, συνήθως μέσα από τα λογιστικά αξιώματα και πρότυπα, με στόχο τη διόγκωση των αριθμών των κερδών της ή την μείωση τους για να ευνοηθεί το αποτέλεσμα χρήσης με τέτοιο τρόπο ώστε να ωφελήσει την επιχείρηση στον τομέα που αυτή επιθυμεί.

Όπως είναι γνωστό, τα κέρδη είναι ο κυριότερος λόγος που γίνονται επενδύσεις. Τα κέρδη ορίζουν επίσης, την αμοιβή των επενδυτών που είναι ανάλογη των προσπαθειών αυτών και των αποφάσεων που αυτοί πήραν. Έτσι είναι αναμενόμενο ότι τα κέρδη θεωρούνται από τους αναλυτές, τους επενδυτές, τα ανώτερα στελέχη, και τους διευθύνοντες συμβούλους, ως το σημαντικότερο στοιχείο των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύονται από τις εταιρίες. Επομένως είναι λογικό να αποτελούν και το βασικότερο αντικείμενο δημιουργικής λογιστικής.

Έχοντας μεγάλη επιρροή στη Αμερική καθώς και σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, το earnings management έχει εισέρθει και στη χώρα μας μέσα από την ωραιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Μπορεί να είναι ένας μη θεμιτός τρόπος διαχείρισης των στοιχείων των επιχειρήσεων παρά ταύτα αποτελεί τεχνική μορφοποίησης που απαιτεί άψογες χρηματοοικονομικές και λογιστικές γνώσεις για την εφαρμογή της και αυτό την καθίστα άξια μελέτης.

Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε το φαινόμενο του earnings management επικεντρώνοντας στην Ελληνική κατάσταση. Πιο

συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο θα γίνει μια εισαγωγή στην επιστήμη της λογιστικής και στο δεύτερο μια εννοιολογική προσέγγιση του earnings management συνδέοντας το με την δημιουργική λογιστική και αναλύοντας τα κίνητρα που το ωθούν σε έξαρση.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναλυθούν οι κατηγορίες και στρατηγικές του earnings management. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα μελετηθεί η περίπτωση του earnings management στην Ελλάδα μέσα από άρθρα και μελέτες από την ελληνική και διεθνή αρθρογραφία. Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο θα αναλυθούν μέθοδοι πρόληψης και εντοπισμού της απάτης που αφορά στην χειραγώγηση των κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Λογιστική είναι «η επιστήμη που αναλύει, ταξινομεί και καταγράφει τις οικονομικές πράξεις των επιχειρήσεων με τρόπο ώστε να είναι δυνατή η ανάκληση στη μνήμη, η αντίληψη και ο έλεγχος των πληροφοριών»¹. Η λογιστική δεν καταγράφει απλώς τα γεγονότα της επιχείρησης που έχουν οικονομική σημασία, αλλά ταυτόχρονα αναλύει, ταξινομεί, συσχετίζει, συγκεντρώνει και παρουσιάζει αυτά τα γεγονότα με τρόπο που να βοηθάει τη λειτουργία άλλων υπηρεσιών, όπως της κοστολόγησης, της στατιστικής κ.λπ. Με τη βοήθεια της λογιστικής λειτουργίας, η πληροφόρηση σχετικά με την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης είναι άμεση και συνεχής.

Έτσι, ένας άλλος ορισμός της λογιστικής αναφέρει ότι : «είναι ο επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με τη συγκέντρωση, την επεξεργασία και την παροχή οικονομικών, κυρίως, πληροφοριών οι οποίες αναφέρονται στις οικονομικές μονάδες, με σκοπό να βοηθήσει όλους τους ενδιαφερόμενους για τις μονάδες αυτές να πάρουν τις σωστές αποφάσεις.»² Η επιστήμη της λογιστικής παρακολουθείται στενά από την ανάπτυξη και μιας παράλληλης τεχνικής. Κατά μια άλλη έννοια, λέγοντας λογιστική εννοούμε την "τέχνη" της ερμηνείας, της μέτρησης και της κυκλοφορίας των αποτελεσμάτων των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η λογιστική έχει συχνά ονομασθεί «η γλώσσα των επιχειρήσεων». Οι όροι ενεργητικό, παθητικό, καθαρά κέρδη αποτελούν μερικά από τα

¹ Λεονταρής Μ., (2001), Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

² Ζαφειρίου Γ., Τύπας Γ., Διαθέσιμο στο:

<http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3121/916.pdf>

παραδείγματα των λογιστικών όρων οι οποίοι χρησιμοποιούνται ευρύτατα σε όλο τον επιχειρηματικό κόσμο.³ Οι πάσης φύσεως δραστηριότητες της επιχείρησης καθώς και τα αποτελέσματα τους όπως αντικατοπτρίζονται στις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις, προκαλούν το ενδιαφέρον πολλών ατόμων εντός και εκτός της επιχείρησης. Αυτό απορρέει από το γεγονός ότι η πληροφόρηση που παρέχουν, βοηθά τα άτομα αυτά στην πραγματοποίηση καλύτερων οικονομικών αποφάσεων. Τέλος, κατά τον Ηπειρώτη (2009)⁴, «Λογιστική είναι εκείνος ο επιστημονικός κλάδος, που ασχολείται με τις σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των οικονομικών μονάδων και τις συνέπειες των σχέσεων αυτών, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον των οικονομικών αυτών μονάδων».

1.2 Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Βασικός σκοπός της λογιστικής είναι να προσφέρει χρηματοοικονομικές πληροφορίες με τη βοήθεια συγκεκριμένων υποδειγμάτων οικονομικών καταστάσεων τα οποία είναι προσανατολισμένα σε λογιστικές αρχές και κανόνες. Οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την οικονομική θέση καθώς και την επίδοση μιας επιχείρησης και παρουσιάζουν, σε αυτούς που εμπιστεύτηκαν τους πόρους τους στην επιχείρηση, τα αποτελέσματα της διαχείρισης από τη διοίκηση. Οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης, της υποχρεώσεις της, τα ίδια

---

³ Ιωάννα Δημοπούλου- Δημάκη, Γενική Λογιστική Χρηματοοικονομική Προσέγγιση, Αθήνα 2006

⁴ Ηπειρώτης Ν., Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική, διαθέσιμο στο: http://annxyd.files.wordpress.com/2009/04/hrimatooikonomiki_logistiki.pdf

κεφάλαια, τα έσοδα και τις δαπάνες, άλλες μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων και τέλος τις ταμειακές ροές. Οι παραπάνω πληροφορίες δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες να προϋπολογίσουν τις μελλοντικές ταμειακές ροές της επιχείρησης, το χρόνο και τη βεβαιότητα τους έτσι ώστε να λάβουν οικονομικές αποφάσεις.⁵

1.3 ΧΡΗΣΤΕΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Τα άτομα που χρησιμοποιούν την πληροφόρηση, που παρέχει η Λογιστική μέσω των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων χωρίζονται συνήθως σε δύο μεγάλες κατηγορίες: α. τους εντός της επιχείρησης λαμβάνοντες αποφάσεις (εσωτερικοί χρήστες) και β. τους εκτός λαμβάνοντες αποφάσεις (εξωτερικοί χρήστες)⁶.

α. Οι εντός της επιχείρησης λαμβάνοντες αποφάσεις (εσωτερικοί χρήστες). Οι φορείς της επιχείρησης (ιδιοκτήτες, εταίροι ή μέτοχοι) και η διοίκηση της επιχείρησης, όπου συμπεριλαμβάνεται και το διοικητικό της τμήμα, λόγω της στενής τους σχέσης με την επιχείρηση μπορούν να ζητήσουν πέρα από τα δημοσιευμένα χρηματοοικονομικά δεδομένα, οποιαδήποτε άλλα χρηματοοικονομικά στοιχεία που είναι δυνατόν να χρειαστούν ή επιθυμούν προκειμένου να αποκτήσουν σαφέστερη εικόνα για την επιχείρηση.

β. Οι εκτός της επιχείρησης λαμβάνοντες αποφάσεις (εξωτερικοί χρήστες). Οι πιστωτές, οι επενδυτές, οι εργατικές οργανώσεις κλπ., δεν έχουν πρόσβαση στη λεπτομερή πληροφόρηση που είναι διαθέσιμη στη διοίκηση και στα διευθυντικά της στελέχη. Συνεπώς θα πρέπει κατά την

---

⁵ Ιωάννα Δημοπούλου- Δημάκη, Γενική Λογιστική Χρηματοοικονομική Προσέγγιση, Αθήνα 2006,

⁶ Παπάς Α., (2008), Χρηματοοικονομική Λογιστική Θεωρητικά και πρακτικά θέματα, Εκδ. Μπένου, Αθήνα

πραγματοποίηση των αποφάσεων που έχουν σχέση με την επιχείρηση να βασισθούν πρωταρχικά στην πληροφόρηση που παρέχουν οι δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Οι δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποβλέπουν στην ικανοποίηση των αναγκών, των εκτός της επιχείρησης λαμβάνοντες αποφάσεις (εξωτερικοί χρήστες) για πληροφόρηση, σχετικά με τα αποτελέσματα των εργασιών της επιχείρησης σε κάποιο δεδομένο χρονικό διάστημα καθώς επίσης και για την παρούσα χρηματοοικονομική της κατάσταση. Αποτελούν ως εκ τούτου σημαντική πηγή πληροφοριών.

Οι τράπεζες που έχουν δανείσει μια επιχείρηση ή που σκέπτονται να την δανείσουν ενδιαφέρονται ζωτικότερα για τον ισολογισμό της επιχείρησης που απεικονίζει τα περιουσιακά στοιχεία της και τις πηγές χρηματοδότησης αυτής. Μελετώντας τα στοιχεία του ενεργητικού σε σχέση με τις υποχρεώσεις και τη λήξη τους, ένας υπεύθυνος τράπεζας μπορεί να σχηματίσει μια άποψη κατά πόσο η επιχείρηση θα είναι σε θέση να πληρώσει τα χρέη της έγκαιρα. Οι τράπεζες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο ποσό των μετρητών και σε στοιχεία που γρήγορα θα μετατραπούν σε μετρητά. Συγκρίνουν το ποσό αυτών των στοιχείων του ενεργητικού με το ποσό των υποχρεώσεων που λήγουν άμεσα. Επίσης, οι τράπεζες ενδιαφέρονται και για την ποσότητα των ιδίων κεφαλαίων καθ' ότι χρησιμεύουν ως μέσο προστασίας των δανείων σε περίπτωση που η επιχείρηση θα έχει ζημιές.

Επίσης οι βιομηχανίες και οι χονδρέμποροι που πωλούν στην επιχείρηση με πίστωση, αναφέρονται συχνά στους ισολογισμούς της επιχείρησης. Ο διευθυντής πωλήσεων, όπως και ο υπεύθυνος της τράπεζας, μελετάει τους ισολογισμούς των πελατών του με σκοπό να αξιολογήσει τη δυνατότητά τους να πληρώσουν έγκαιρα. Πέρα από τους ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, τα διοικητικά στελέχη, τις τράπεζες, τους

πιστωτές, υπάρχουν και άλλοι ενδιαφερόμενοι για τα λογιστικά στοιχεία των επιχειρήσεων, όπως το δημόσιο, οι εργαζόμενοι, οι επενδυτές, τα οικονομικά περιοδικά, κ.ά.⁷

1.4 ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ⁸

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Η Διοικητική Λογιστική απευθυνόμενη κυρίως στους εσωτερικούς χρήστες είναι ο κλάδος της Λογιστικής που παρέχει πληροφορίες απαραίτητες για:

- Την διαμόρφωση των σχεδίων – προγραμμάτων – προϋπολογισμών (Επιχειρησιακών Σχεδίων Δράσης) με στόχο την επίτευξη των στόχων και των σκοπών της επιχείρησης / οργανισμού
- Την καταγραφή των πεπραγμένων της επιχείρησης και την σύγκριση με τα προγραμματισμένα
- Την διόρθωση των ενεργειών της επιχείρησης με στόχο την επαναφορά στο πρόγραμμα.

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Ο κλάδος της Λογιστικής που ασχολείται με τον καθορισμό των αναγκαίων πληροφορικών στοιχείων για τον προσδιορισμό και την παρουσίαση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων της επιχειρηματικής μονάδα σε δεδομένη χρονική περίοδο και της χρηματοοικονομικής της

---

⁷ Δημοπούλου – Δημάκη Ι., (2006) Γενική Λογιστική Χρηματοοικονομική Προσέγγιση, Εκδ. Interbooks Αθήνα

⁸ Κοντάκος Α., Γενική Λογιστική, (2009), Αθήνα: ΕΛΛΗΝ-Γ.ΠΑΡΙΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΕ

θέσεως στο τέλος της περιόδου, με σκοπό την ενημέρωση των ενδιαφερομένων και την υποβοήθηση στην λήψη αποφάσεων

ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ (ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΟΣΤΟΥΣ)

Είναι το σύνολο των συστηματικών εργασιών που αποβλέπουν στο να συγκεντρώσουν, να κατατάξουν, να καταγράψουν και να επιμερίσουν κατάλληλα τις δαπάνες, έτσι ώστε να προσδιοριστεί το κόστος τόσο των παραγόμενων προϊόντων όσο και των προσφερόμενων υπηρεσιών.

ΔΗΜΟΣΙΑ Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ,

Είναι ο κλάδος που ασχολείται με τη μελέτη των ειδικών λογιστικών θεμάτων του κράτους, των ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ. Τέτοια θέματα είναι κυρίως ο προϋπολογισμός και ο απολογισμός των εσόδων και εξόδων.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Είναι ο κλάδος που ασχολείται με τη μελέτη των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας και των επιπτώσεων που έχουν αυτές στη δραστηριότητα των οικονομικών μονάδων.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Είναι ο κλάδος που ασχολείται με τον έλεγχο της ορθότητας και πληρότητας των λογιστικών εκθέσεων και την πρόληψη και ανακάλυψη λαθών και ατασθαλιών. Η ελεγκτική λογιστική διακρίνεται σε Εσωτερική και Εξωτερική Ελεγκτική. Ο εσωτερικός έλεγχος ασκείται από τις ίδιες

οικονομικές μονάδες ενώ τον εξωτερικό έλεγχο πραγματοποιούν ανεξάρτητοι ορκωτοί ελεγκτές, των οποίων αποστολή είναι να εξετάσουν κατά πόσο οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μονάδων έχουν καταρτισθεί σύμφωνα με τις *γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές*.

1.5 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, οι οποίες αποτελούν το τελικό προϊόν της χρηματοοικονομικής λογιστικής και δημοσιεύονται, ώστε το ευρύ κοινό να έχει άμεση πρόσβαση σε όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με την επιχείρηση. Οι Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις που τηρούνται από κάθε οικονομική μονάδα σύμφωνα με το Ε.Γ.Λ.Σ. είναι οι εξής:

1. Ο **Ισολογισμός** που εμφανίζει τη χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης σε μια δεδομένη χρονική στιγμή και ειδικότερα : τα μέσα που έχει στην κατοχή της για την προώθηση της δραστηριότητας της (μέσα δράσης) και τον τρόπο που χρηματοδοτήθηκε η απόκτηση αυτών των μέσων (πηγές προέλευσης).

2. Η **Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως** στην οποία εμφανίζεται το αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημία) από τη δραστηριότητα της επιχείρησης σε ένα δεδομένο χρονικό διάστημα.

3. Ο **Πίνακας Διάθεσης των Αποτελεσμάτων** στον οποίο εμφανίζεται ο τρόπος που η επιχείρηση διέθεσε τα αποτελέσματα της χρήσεως.

4. Το **Προσάρτημα** στον οποίο εμφανίζονται μια σειρά από συμπληρωματικές πληροφορίες.

Με βάση τα ΔΛΠ, επιδίωξη των γενικού σκοπού οικονομικών καταστάσεων είναι να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την οικονομική θέση, την επίδοση και τις ταμειακές ροές της οντότητας, που είναι

χρήσιμες για τις οικονομικές αποφάσεις ενός ευρύ κύκλου χρηστών. Οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν επίσης τα αποτελέσματα της διαχείρισης, από τη διοίκηση, των πόρων που της εμπιστεύθηκαν. Για να επιτύχουν αυτό το σκοπό, οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν πληροφορίες σχετικές με τα ακόλουθα στοιχεία της οντότητας:

1. τα περιουσιακά στοιχεία
2. τις υποχρεώσεις
3. τα ίδια κεφάλαια
4. τα έσοδα και τις δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων των κερδών και των ζημιών
5. άλλες μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων και
6. τις ταμειακές ροές.

Αυτές οι πληροφορίες, παράλληλα με άλλες πληροφορίες στις σημειώσεις, βοηθούν τους χρήστες να προεκτιμήσουν τις μελλοντικές ταμειακές ροές της οντότητας και ειδικότερα το χρόνο και τη βεβαιότητα αυτών.

Μια πλήρης σειρά οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνει:

1. Ισολογισμό
2. Κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων
3. Κατάσταση μεταβολών των ιδίων κεφαλαίων, εκτός από συναλλαγές που προκύπτουν με τους κατόχους μετοχών που δρουν υπό την ιδιότητα του μετόχου.
4. Κατάσταση ταμειακών ροών και
5. Σημειώσεις που περιλαμβάνουν περίληψη των σημαντικών λογιστικών πολιτικών και άλλες επεξηγηματικές σημειώσεις.⁹

Βάση του ΕΓΛΣ οι υπό σύνταξη οικονομικές καταστάσεις είναι:

---

⁹ Κοντάκος Α., Γενική Λογιστική, (2009), Αθήνα: ΕΛΛΗΝ-Γ.ΠΑΡΙΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΕ

• **ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ**

Ο ισολογισμός μπορεί να οριστεί σαν την οικονομική εκείνη κατάσταση με την οποία εμφανίζονται συνοπτικό κατά είδος και αξία, τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης, σε ορισμένη χρονική στιγμή, αποτιμημένα με το ίδιο νόμισμα. Προκύπτει από την απογραφή της οποίας αποτελεί περίληψη και εμφανίζει την χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης συνοπτικά.¹⁰

Ο ισολογισμός απεικονίζει σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης. Ο ισολογισμός παρουσιάζει τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας ή με άλλα λόγια το τι ανήκει στην εταιρεία, που ονομάζεται **ενεργητικό**, και τις υποχρεώσεις της εταιρείας καθώς και τη συνολική επένδυση των φορέων της, που ονομάζεται **παθητικό**. Ο ισολογισμός δίνει τη κατάσταση της εταιρείας μία συγκεκριμένη ημερομηνία. Σε ένα ταξινομημένο ισολογισμό, όλα τα στοιχεία χωρίζονται και ταξινομούνται σε βασικές κατηγορίες ενεργητικού και παθητικού.

Στο **ενεργητικό** διακρίνουμε πέντε βασικές κατηγορίες:

A. Οφειλόμενο Κεφάλαιο, που περιλαμβάνει κεφάλαιο που δεν έχει καταβληθεί, μία κατηγορία που δεν χρησιμοποιείται συνήθως.

B. Έξοδα Εγκατάστασης, που περιλαμβάνει τα έξοδα ίδρυσης και πρώτης εγκατάστασης, τους τόκους δανείων της κατασκευαστικής περιόδου, συναλλαγματικές διαφορές των δανείων για να αποκτηθούν τα πάγια της επιχείρησης, εφόσον η επιχείρηση έχει δανεισθεί σε συνάλλαγμα καθώς και τα λοιπά έξοδα εγκατάστασης.

Γ. Πάγιο Ενεργητικό, που περιλαμβάνει τις ενσώματες, τις συμμετοχές σε άλλες εταιρείες και μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις

---

¹⁰ Γκίκας Χ. Δ. (2002), Η ανάλυση και οι χρήσεις των Λογιστικών Καταστάσεων, Αθήνα: «Γ. ΜΠΕΝΟΥ».

και τις ασώματες ακινητοποιήσεις. Το πάγιο ενεργητικό περιγράφει στην ουσία την περιουσία της εταιρείας που θα υπάρχει για διάστημα μεγαλύτερο της μίας χρήσης, σε πάγιες εγκαταστάσεις (κτίρια, μηχανήματα, έπιπλα κλπ), συμμετοχές σε άλλες επιχειρήσεις και μακροπρόθεσμους τίτλους όπως ομόλογα κλπ και άυλη περιουσία που είναι τα δικαιώματα ευρεσιτεχνιών, τα έξοδα για έρευνα και ανάπτυξη, η φήμη που έχει αποκτήσει η εταιρεία.

Δ. Κυκλοφορούν Ενεργητικό, που περιλαμβάνει το τι ανήκει στην εταιρεία και θα ρευστοποιηθεί στο μεγαλύτερο μέρος του την επόμενη χρήση. Το κυκλοφορούν ενεργητικό περιλαμβάνει τα αποθέματα της εταιρείας σε εμπορεύματα, πρώτες ύλες κλπ και προκαταβολές που έχουν δοθεί για αυτά, οι απαιτήσεις της εταιρείας για την επόμενη χρήση (επιταγές και γραμμάτια που πρόκειται να εισπραχτούν), άλλα χρεόγραφα και βραχυπρόθεσμης διάρκειας τίτλοι και τα διαθέσιμα σε ρευστό της εταιρείας.

Ε. Μεταβατικοί Λογαριασμοί, που στην ουσία επιτρέπουν την κατάταξη μεταβατικών λογαριασμών, δηλαδή λογαριασμών που πρόκειται να τύχουν άλλης ταξινόμησης σε επόμενη χρήση.

Στο **παθητικό**, διακρίνουμε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

Α. Τα ίδια κεφάλαια, που κατατάσσονται τα κεφάλαια που έχουν καταβληθεί από τους φορείς, τα αποθεματικά που αποτελούν κεφάλαια από κέρδη που δεν έχουν διανεμηθεί για διάφορους λόγους (τακτικό αποθεματικό, έκτακτο, αφορολόγητο για επενδύσεις κλπ) καθώς και ποσά από κέρδη ή συνεισφορές των μετόχων, τα οποία προορίζονται για να γίνει αύξηση μετοχικού κεφαλαίου.

Β. Οι προβλέψεις για κινδύνους και έξοδα, στην οποία περιλαμβάνονται προβλέψεις εξόδων για αποζημιώσεις προσωπικού ή άλλες παρόμοιας φύσης έξοδα.

Γ. Υποχρεώσεις, στην οποία περιλαμβάνονται οι μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις, δηλαδή υποχρεώσεις που θα αποπληρωθούν σε διάρκεια μεγαλύτερη της μιας χρήσεως, οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις (επιταγές και γραμμάτια που θα πληρωθούν στην επόμενη χρήση, κεφάλαια κινήσεως από τράπεζες, οι προκαταβολές που έχουν δώσει οι πελάτες, οι υποχρεώσεις στο Δημόσιο και σε Ασφαλιστικούς Οργανισμούς, τα μακροπρόθεσμα δάνεια που θα εξοφληθούν τη περίοδο αυτή), υποχρεώσεις προς συνδεδεμένες επιχειρήσεις, τα μερίσματα που θα πρέπει να πληρωθούν στους μετόχους κλπ. και τέλος

Δ. Οι μεταβατικοί λογαριασμοί παθητικού, που όπως και στο ενεργητικό, στην ουσία επιτρέπουν την κατάταξη μεταβατικών λογαριασμών, δηλαδή λογαριασμών που πρόκειται να τύχουν άλλης ταξινόμησης σε επόμενη χρήση.¹¹

• ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ

Οι λογαριασμοί του ενεργητικού δεν εκφράζουν τίποτε περισσότερο από μια αξία, της οποίας η ακρίβεια είναι σχετική, αφού μόνο η ρευστοποίηση της σε τρέχουσες τιμές θα μπορούσε να δώσει την αληθινή της αξία. Αντίθετα η αξία της επιχείρησης σαν ζωντανό κερδοφόρο σύνολο μπορεί να αποτιμηθεί πολύ ψηλότερα από τη μέση αποδοτικότητα της τα τελευταία χρόνια. Για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμη η μελέτη της οικονομικής κατάστασης του λογαριασμού «Αποτελέσματα Χρήσεως». Πρόκειται για μία σημαντικότερη κατάσταση - την σημαντικότερη, ίσως, μετά τον ισολογισμό - γιατί εμφανίζει το οικονομικό αποτέλεσμα όπως αυτό διαμορφώνεται από την τακτική δραστηριότητα μιας επιχείρησης με την προσθήκη των

¹¹ Γκίκας Χ. Δ. (2002), Η ανάλυση και οι χρήσεις των Λογιστικών Καταστάσεων, Αθήνα: «Γ. ΜΠΕΝΟΥ».

ανόργανων εσόδων και εξόδων που προκύπτουν κατά την διάρκεια της χρήσης.¹²

Για τον εξωτερικό αναλυτή η μόνη πηγή πληροφοριών σχετικά με το οικονομικό αποτέλεσμα είναι η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως. Ο βαθμός πληροφόρησης του λογαριασμού αυτού είναι συνάρτηση της πληρότητας και της ειλικρίνειας των στοιχείων του.

Η μορφή και η δομή της οικονομικής αυτής κατάστασης καθορίζεται από το Ε.Γ.Λ.Σ.. Πρόκειται για μία κάθετη κατάσταση η οποία διακρίνεται σε δύο κύρια μέρη: Στα αποτελέσματα εκμετάλλευσης, και στα έκτακτα και ανόργανα αποτελέσματα.

Το υπόδειγμα της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσεως είναι το εξής:

Έσοδα από πωλήσεις εμπορευμάτων και προϊόντων/παροχή υπηρεσιών

- Κόστος πωληθέντων / πωλήσεων

= Μικτό αποτέλεσμα Εκμετάλλευσης -----> Μικτό Κέρδος/Ζημιά

+ Άλλα έσοδα εκμετάλλευσης

- Έξοδα διοικητικής λειτουργίας

- Έξοδα λειτουργίας ερευνών - ανάπτυξης

- Έξοδα λειτουργίας διάθεσης

= Μερικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης ---> Λειτουργικά Έσοδα/Έξοδα

+ Πιστωτικοί τόκοι

+ Έσοδα από συμμετοχές και χρεόγραφα

+ Κέρδη πώλησης συμμετοχών και χρεογράφων

- Χρεωστικοί τόκοι

- Έξοδα συμμετοχών και χρεογράφων

- Ζημιές πώλησης συμμετοχών και χρεογράφων

---

¹² Γκίκας Χ. Δ. (2006), Χρηματοοικονομική Λογιστική, Αθήνα: «Γ. ΜΠΕΝΟΥ».

= Αποτέλεσμα Εκμετάλλευσης
ή Έσοδα/Έξοδα/Κέρδη/Ζημιές Χρηματοοικονομικής Λειτουργίας
ή Κέρδη/Ζημιές Χρήσης προ Φόρων

Ο προσδιορισμός του αποτελέσματος χρήσης ξεκινά με τον υπολογισμό του αποτελέσματος εκμετάλλευσης. Το αποτέλεσμα εκμετάλλευσης προκύπτει από τα οργανικά στοιχεία της επιχείρησης, όσα δηλαδή συσχετίζονται με τις βασικές της λειτουργίες. Για την τελική διαμόρφωση των αποτελεσμάτων χρήσης στα ολικά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως προσθέτονται ή αφαιρούνται, ανάλογα με το αν είναι θετικά ή αρνητικά, τα έκτακτα αποτελέσματα. Τέτοια αποτελέσματα αφορούν μη τακτικές δραστηριότητες της επιχείρησης (π.χ κέρδη από την πώληση ενός παγίου, κέρδη/ζημιές από συναλλαγματικές διαφορές, φορολογικά πρόστιμα).

• ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Τα κέρδη χρήσης μιας επιχείρησης στο τέλος της λογιστικής χρήσης πρέπει να αποδοθούν στους δικαιούχους. Η νομοθεσία πολλές φορές επιβάλλει ένα μέρος των κερδών χρήσης να παρακρατείται από την επιχείρηση με τη μορφή αποθεματικών κεφαλαίων, ένα άλλο να διατίθεται στους μετόχους με τη μορφή μερίσματος, ένα άλλο να δίνεται στο διοικητικό συμβούλιο ως αμοιβή για τις υπηρεσίες του κ.λπ.¹³ Ο πίνακας διάθεσης (ή διανομής) των αποτελεσμάτων καταρτίζεται και δημοσιεύεται υποχρεωτικά αποτελώντας αναπόσπαστο τμήμα των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύονται.

---

¹³ Ξανθάκης Μ. – Αλεξιάκης Χ., (2006) Χρηματοοικονομική Ανάλυση Επιχειρήσεων, Αθήνα

Εκεί η επιχείρηση αναγράφει πληροφορίες σχετικά με το ποσό των κερδών που διανέμει και σε ποιους το διανέμει. Στην περίπτωση που υπάρχουν ζημίες προηγούμενων χρήσεων, δεν είναι δυνατή η διανομή οποιουδήποτε ποσού, αν πρώτα δεν εξαλειφθούν αυτές είτε με κέρδη είτε με αποθεματικά. Τα στοιχεία του πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων απεικονίζονται σε δύο στήλες, οι οποίες αντιστοιχούν στη χρήση που αφορά ο ισολογισμός αλλά και στην προηγούμενη¹⁴.

Το υπόδειγμα είναι το εξής:

Καθαρό αποτέλεσμα χρήσης

(Μείον) υπόλοιπο ζημιών προηγ. Χρήσεων

Πλέον/(μείον) διαφορές φορολ/κού ελέγχου προηγ. Χρήσεων

(Μείον) φόροι εισοδήματος

λοιποί μη ενσωμ. στο λειτουρ.κόστος φόροι

=

ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ/ΖΗΜΙΕΣ ΕΙΣ ΝΕΟΝ

- Η διάθεση κερδών γίνεται ως εξής:
- Τακτικό αποθεματικό
- Μερίσματα πληρωτέα
- Ειδικά και έκτακτα αποθεματικά/αφορολόγητα αποθεματικά/φορολογηθέντα κατά ειδικό τρόπο
- Αμοιβές μελών Δ.Σ
- Υπόλοιπο κερδών εις νέον

---

¹⁴Δημοπούλου – Δημάκη Ι., (2006) Γενική Λογιστική Χρηματοοικονομική Προσέγγιση, Εκδ. Interbooks Αθήνα

• ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

Στις οικονομικές καταστάσεις που παρακολουθήσαμε έως τώρα παρέχονται μόνο ποσοτικές πληροφορίες σχετικά με την οικονομική κατάσταση μιας οικονομικής μονάδας και καθόλου ποιοτικές, με αποτέλεσμα η πληροφόρηση η οποία δημιουργείται να είναι αναγκαστικά περιορισμένη. Επομένως οι πληροφορίες που φτάνουν στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης, δηλαδή στα τρίτα πρόσωπα, δεν επαρκούν. Στο σημείο αυτό το Προσάρτημα έρχεται να καλύψει αυτό το κενό στην πληροφόρηση, παρέχοντας επιπλέον ποιοτικές πληροφορίες.¹⁵

Το προσάρτημα του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης είναι απαραίτητο συμπλήρωμα των οικονομικών καταστάσεων, με το οποίο δίνονται διάφορες πρόσθετες ή επεξηγηματικές πληροφορίες. Οι πληροφορίες αυτές έχουν σκοπό να διευκολύνουν όλους τους παράγοντες προς τους οποίους απευθύνονται οι οικονομικές καταστάσεις, στο να κατανοούν το περιεχόμενο τους και να προσδιορίζουν την αληθινή οικονομική κατάσταση και τα ακριβή αποτελέσματα (κέρδη ή ζημίες) των οικονομικών μονάδων.

Μερικά από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο προσάρτημα είναι: οι μέθοδοι αποτίμησης, οι αποσβέσεις, οι προβλέψεις, οι διαφορές από αποτιμήσεις, οι συμμετοχές, ο μέσος όρος του προσωπικού που ασχολήθηκε, οι υποχρεώσεις που είναι πληρωτέες μετά από μια πενταετία, οι παρεκκλίσεις από τη νομοθεσία και άλλες επεξηγηματικές σημειώσεις.¹⁶

---

¹⁵ Ξανθάκης Μ. – Αλεξιάκης Χ., (2006) Χρηματοοικονομική Ανάλυση Επιχειρήσεων, Αθήνα

¹⁶ Δημοπούλου – Δημάκη Ι., (2006) Γενική Λογιστική Χρηματοοικονομική Προσέγγιση, Εκδ. Interbooks Αθήνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ EARNINGS MANAGEMENT

2.1 EARNINGS MANAGEMENT ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Η δημιουργική λογιστική παρόλο που σαν έννοια υπήρχε πολλές δεκαετίες πριν, τα τελευταία χρόνια άρχισε να απασχολεί έντονα όχι μόνο την ακαδημαϊκή κοινότητα αλλά και τους επαγγελματίες της αγοράς, (επενδυτές, ρυθμιστικές αρχές κ.α.). Η κατάρρευση της εταιρείας Enron, αλλά και τα υπόλοιπα σκάνδαλα που αφορούν την χρηματοοικονομική πληροφόρηση, κλόνισαν την εμπιστοσύνη των επενδυτών στις κεφαλαιαγορές και την αξιοπιστία του κλάδου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών.¹⁷

Αν και οι ειδικοί δε συμφωνούν πλήρως σχετικά με το τι συνιστά η «δημιουργική λογιστική», ως επί το πλείστον πιστεύουν πως πρόκειται για διαδικασία που υιοθετεί λογιστικές πρακτικές που μπορεί να ακολουθούν ή όχι τους εκάστοτε λογιστικούς κανόνες, αλλά σίγουρα αποκλίνουν από το πνεύμα και την ουσία των λογιστικών κανόνων.

Επιπλέον, επινοητική λογιστική (Creative Accounting) ορίζεται σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2004), ως η εκμετάλλευση των αδυναμιών των λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμα και η παραβίαση αυτών, ώστε να παρουσιάσει μια επιχείρηση τις λογιστικές της καταστάσεις προς όφελός της. Αντίστοιχα οι Amat, Blance και Dowds (1999) ορίζουν την «Δημιουργική Λογιστική» ως μία διαδικασία όπου οι λογιστές αξιοποιούν τις γνώσεις τους για τους λογιστικούς κανόνες προκειμένου

---

¹⁷ Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., “Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική”, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής 2006

να χειραγωγήσουν τα μεγέθη που εμφανίζονται στους λογαριασμούς μιας επιχείρησης.

Πεδίο εφαρμογής της δημιουργικής λογιστικής αποτελεί το περιεχόμενο όλων των οικονομικών καταστάσεων: Στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων το πιο αξιοπρόσεκτο μέγεθος είναι σίγουρα τα εταιρικά κέρδη, όπως αποκαλούνται ορισμένες φορές και «σημείο κλειδί». Δείχνουν σε ποιο βαθμό η επιχείρηση αναμιγνύεται με προσθετικές αξίες της δραστηριότητας και δίνουν το στίγμα με το οποίο εξυπηρετείται η ανακατανομή των πόρων στις κεφαλαιαγορές. Άλλωστε η θεωρητική αξία μιας μετοχής ταυτίζεται με την παρούσα αξία των μελλοντικών κερδών. Η αύξηση στην εταιρική αξία αντιπροσωπεύεται από τα αυξανόμενα κέρδη και η μείωσή της από τα μειωμένα.

Εάν ληφθεί υπόψη η σημασία των κερδών δε θα φανεί καθόλου περίεργο και το ενδιαφέρον των διοικήσεων των εταιρειών σχετικά με τον τρόπο δημοσιοποίησής τους. Για αυτό το λόγο κιάλας πρώτο μέλημα των υπευθύνων των λογιστηρίων όλων των εταιρειών είναι οι επιπτώσεις των λογιστικών τους μεθόδων στην εικόνα της επιχείρησης. Από μια έρευνα που διεξήχθη στις ΗΠΑ (Graham et. al., 2005), η οποία απευθύνθηκε σε πάνω από 400 managers και σαν σκοπό είχε την καταγραφή των κυριότερων παραγόντων που καθοδηγούν τις αποφάσεις για την χρηματοοικονομική πληροφόρηση (financial disclosure), το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων θα θυσιάζε ακόμη και την μακροπρόθεσμη ευημερία της επιχείρησης τους προκειμένου να μην αλλοιωθεί ή να διαταραχθεί η εικόνα και η τάση των αποτελεσμάτων. Έτσι λοιπόν οι σημερινοί managers θα πρέπει να συμπεριλάβουν στην εκπαίδευσή τους και την εκμάθηση της μεθοδολογίας διαχείρισης των κερδών (earnings management).

Υπάρχουν πολλές έννοιες για το τι είναι διαχείριση κερδών (earnings management), αλλά μόνο δυο παρόμοιοι ορισμοί είναι

επικρατέστεροι και προέρχονται από τον ακαδημαϊκό χώρο. Η Shipper (1989) αναφέρει πως διαχείριση των κερδών είναι «η επί σκοπού παρέμβαση στην διαδικασία γνωστοποίησης των λογιστικών καταστάσεων μιας επιχείρησης για την αποκόμιση ιδιωτικού οφέλους». Οι Healy και Wahlen (1999) δίνουν τον ακόλουθο ορισμό «η υπό την κρίση της διοίκησης παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης με τέτοιο τρόπο ώστε, χωρίς να παραβιάζονται οι λογιστικοί κανόνες και πρότυπα να παραπλανούνται οι ενδιαφερόμενοι για την πραγματική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης»

Από τους ορισμούς λοιπόν γίνεται κατανοητό πως τα τεχνάσματα των επιχειρήσεων είναι αποδεκτά και όχι απαραίτητα παράνομα. Έτσι λοιπόν από τη μια το ενδιαφέρον στρέφεται στο εάν είναι επαρκή τα λογιστικά πρότυπα και από την άλλη στο εάν οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων και ελεγκτές είναι ικανοί να καταλάβουν το πρόβλημα και εάν δε μπορέσουν να το εξαλείψουν τουλάχιστον να το μετριάσουν.

Παράνομη πράξη μιας επιχείρησης θεωρείται η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων η οποία γίνεται με την παραβίαση των λογιστικών κανόνων. Η παραποίηση είναι συνώνυμη της απάτης και είναι η ηθελημένη και εσκεμμένη ενέργεια ατόμων για ψευδή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

Ένας πιο προσεκτικός ορισμός του Earnings Management είναι το φαινόμενο κατά το οποίο παρατηρείται μια σειρά προσεχτικών και μελετημένων βημάτων από μια εταιρεία μέσα στα όρια των γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών, τα οποία συνεπάγονται αύξηση ή μείωση των αποτελεσμάτων χρήσης με βάση τις επιθυμίες και τους στόχους που

έχει θέσει η εταιρεία, ώστε να προκύψει το επίπεδο δημοσιευμένων κερδών¹⁸.

2.2 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

Τα κίνητρα για την παραποίηση των στοιχείων και επομένως της απόδοσης μιας εταιρείας μέσω του Earnings Management προκύπτουν κατά κύριο λόγο από τα συγκρουόμενα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών εντός και εκτός της επιχείρησης. Αυτοί που βρίσκονται εντός της επιχείρησης και ασκούν διοίκηση, χρησιμοποιήσουν τη θέση τους για να επωφεληθούν οι ίδιοι σε βάρος των υπόλοιπων μετόχων.

Οι managers κατευθύνονται στη χρήση του Earnings Management με σκοπό να επιτευχθεί ένας προκαθορισμένος στόχος και μια προκαθορισμένη αντίληψη που υπάρχει γύρω από τα κέρδη (όπως θα αναλυθεί π. χ. οι προβλέψεις των αναλυτών, η διατήρηση της κερδοφορίας κ.α.). Κυριότερος στόχος είναι να επηρεαστεί αυτή η αντίληψη κυρίως των υποψήφιων επενδυτών σε θέματα όπως ο κίνδυνος, η αξία ή η οικονομική απόδοση της επιχείρησης και την παρακίνησή τους σε αγορά μετοχών.

Στη συνέχεια επιχειρείται μια καταγραφή και ανάλυση των επιμέρους κινήτρων για την εφαρμογή του Earnings Management από τις επιχειρήσεις.¹⁹

---

¹⁸ Davidson S, Stickney C., & Weil R., (1987), «Accounting: the language of business», T. Horton, Sun Lakes, Arizona, USA 7th edition

¹⁹ Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Κίνητρα για αύξηση κερδών

Οι παράγοντες που ωθούν τις διοικήσεις των εταιρειών να προβούν σε αύξηση των κερδών σχετίζονται κυρίως με δύο ειδών κίνητρα. Το πρώτο αφορά την προσωπική τους ασφάλεια και εμπλουτισμό ενώ το δεύτερο αφορά την επιδίωξη της διοίκησης της εταιρείας να παρουσιάσει κέρδη προκειμένου να επωφεληθεί η ίδια η εταιρεία.

Γενικότερα, οι λόγοι που συνδέονται με τη διαχείριση των κερδών σχετίζονται με τις αμοιβές των ανώτερων στελεχών οι οποίες πολλές φορές βρίσκονται σε εξάρτηση προς τα δημοσιευμένα κέρδη, με την αύξηση της τιμής της μετοχής καθώς και με την άσκηση πίεσης στην κυβέρνηση για χρηματοδότηση.

Αναφορικά με το πρώτο κίνητρο έχουμε να σημειώσουμε ότι οι managers προβαίνουν σε εικονική αύξηση των κερδών προκειμένου να:

- Μεγιστοποιήσουν τη αποζημίωση τους
- Να διατηρήσουν δύναμη που θα τους προσδώσει ασφάλεια στην εργασία τους
- Να διεκδικήσουν στο μέλλον προαγωγή

Σχετικά με το δεύτερο κίνητρο, τα στελέχη της ανώτερης διοικητικής βαθμίδας «διαμορφώνουν» ανάλογα τα δημοσιευμένα κέρδη προκειμένου η εταιρεία να κερδίσει κάποια οφέλη. Στόχος τους είναι να :

- Μεγιστοποιήσουν την τιμή της μετοχής και να αυξηθεί η εταιρική αξία της επιχείρησης
- Ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα χρεοκοπίας
- Αποφύγουν την παραβίαση περιοριστικών όρων που αφορούν χρέη

Κίνητρα για ομαλοποίηση κερδών

Η συνηθέστερα παρατηρούμενη μορφή του earnings management σχετίζεται με την εξομάλυνση ή ομαλοποίηση των κερδών (income smoothing). Η εξομάλυνση των κερδών έχει ένα σαφή στόχο που είναι η εμφάνιση μιας σταθερής αύξησής τους. Για την ύπαρξη αυτής της μορφής του earnings management απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εταιρία να παράγει αρκετά μεγάλα κέρδη και επομένως η οικονομική της απόδοση να είναι πάνω από το μέσο όρο για μακρά χρονική περίοδο ώστε να δημιουργούνται προβλέψεις με τις οποίες θα ρυθμίζονται οι ροές όταν χρειάζεται.

Πρόκειται κυρίως για μία μείωση στη διακύμανση των κερδών, η οποία ως γνωστό αποτελεί ένα μέτρο του επιχειρησιακού κινδύνου. Οι επενδυτές θεωρούν ότι τα κέρδη έχουν μεγαλύτερη αξιοπιστία εάν οι εκπλήξεις κατά τη δημοσίευσή τους είναι μικρότερες (εάν δηλαδή τα δημοσιευμένα κέρδη είναι πολύ κοντά στα αναμενόμενα κέρδη). Μια μεγαλύτερη απόκλιση μειώνει την αναφερόμενη αξιοπιστία των δημοσιευμένων κερδών, μετριάζοντας την αύξηση στην αξία της εταιρίας από τη δημοσίευση υψηλότερων κερδών.²⁰

Κίνητρα για μείωση κερδών

Αν και ακούγεται κάπως παράδοξο, υπάρχουν σημαντικά κίνητρα για μια επιχείρηση να παρουσιάζει μειωμένα κέρδη και να προσφεύγει στο Earnings Management για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Πέραν των σχετικά προφανών φορολογικών λόγων υπάρχει μια σειρά κινήτρων που θα μπορούσαν να ωθήσουν σε αυτή την κίνηση.

Αρχικά, οι επιχειρήσεις κινούν μέσω του Earnings Management κατά αυτό τον τρόπο τα κέρδη τους, με απώτερο σκοπό να μειώσουν το

---

²⁰Schipper, K. (1989). "Commentary on earnings management." Accounting Horizons

κόστος στις συναλλαγές με τους πιστωτικούς οργανισμούς. Ο δεύτερος λόγος βασίζεται στην «θεωρία της προοπτικής» (Kahneman and Tversky,1979), σύμφωνα με την οποία τα μεγαλύτερα οφέλη από το Earnings Management προκύπτουν όταν γίνεται μεταβίβαση από (σχετική ή απόλυτη) ζημία σε κέρδος.

Η διατήρηση της κερδοφορίας και η αποφυγή των ζημιών

Βάση κατανομής των κερδών, η συχνότητα τόσο των μικρών μειώσεων στα κέρδη, όσο και των μικρών ζημιών είναι αφύσικα μικρή σε σχέση με τις γειτονικές περιοχές των κατανομών, ενώ οι συχνότητες των μικρών αυξήσεων των κερδών και των μικρών θετικών κερδών αντίστοιχα είναι αφύσικα υψηλές.

Εκτιμάται ότι ένα ποσοστό της τάξης του 8-12 % των επιχειρήσεων με μικρές μειώσεις στα κέρδη πριν την ωραιοποίησή τους, ωραιοποιούν κατά τέτοιο τρόπο τα κέρδη, έτσι ώστε να παρουσιάζουν αύξηση των κερδών στο τέλος της διαχειριστικής χρήσης και 30-44 % των επιχειρήσεων με μικρές ζημιές ωραιοποιούν τα κέρδη με σκοπό την παρουσίαση θετικών αποτελεσμάτων χρήσης.²¹

Η εστίαση στην κερδοφορία

Όπως φαίνεται και παραπάνω το κύριο ενδιαφέρον των επιχειρήσεων εστιάζεται στα κέρδη τα οποία θα παρουσιάσει στο τέλος της εκάστοτε διαχειριστικής χρήσης. Οι διάφοροι δείκτες κερδοφορίας είναι αυτοί που κρίνουν σε μεγάλο βαθμό την εικόνα της επιχείρησης στην αγορά. Παρακάτω δίνονται κάποιοι λόγοι για την εστίαση στη μελέτη των κερδών :

---

²¹ Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

(α) Το διάγραμμα της κερδοφορίας χρησιμοποιείται συχνά ως βασικός δείκτης αποδοτικότητας της επιχειρηματικής επιτυχίας και βρίσκεται στην κορυφή της λίστας των στόχων της διοίκησης.

(β) Με την αναζήτηση των σημείων αναφοράς για τα κέρδη μπορεί να βελτιωθεί η αποδοτικότητα της τιμής των μετοχών της επιχείρησης.

Ενδεικτικά, βάσει της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, οι Barth et. al. (1999) αναφέρουν ότι οι επιχειρήσεις που παρουσιάζουν σταθερά αυξανόμενα κέρδη απολαμβάνουν μεγαλύτερη αναλογία τιμής μετοχής προς κέρδος (δείκτης αποδοτικότητας p/e).

(γ) Η σύναψη κινήτρων με τους «συμμετέχοντες» στην οικονομική δραστηριότητα μιας επιχείρησης μπορεί, επίσης, να αποτελέσει κίνητρο για τους managers στο να προσδιορίσουν ένα σημείο αναφοράς. Οι Boewn et al. (1995) αναφέρουν τα κίνητρα, σε σχέση με τους πελάτες, τους προμηθευτές, τους δανειστές, τους υπαλλήλους, και τους άλλους συμμετέχοντες, για την αναφορά μεγαλύτερων κερδών. Αποφεύγοντας τις ζημιές και αυξάνοντας τα κέρδη της μια επιχείρηση θεωρείται πιο αξιόπιστη και έτσι μπορεί να χειριστεί προσοδοφόρες συμφωνίες.

(δ) Οι συμβάσεις του αφορούν την αμοιβή των διοικητικών στελεχών αποτελούν προφανή λόγο για να εστιάσει κάποιος στα κέρδη.²²

Ο Κίνδυνος της Εταιρείας

Όπως έχει αναφερθεί προηγουμένα σε πολλές μελέτες, ένας βασικός άξονας χρησιμοποίησης του Earnings Management είναι η επίδραση που θα έχει στην αντίληψη των επενδυτών γύρω από το κίνδυνο της εταιρείας. Ο δείκτης των κερδών ανά μετοχή (EPS) πέραν της σημαντικής χρήσης του ως αριθμοδείκτης απόδοσης, χρησιμοποιείται και ως δείκτης ένδειξης κινδύνου που σχετίζεται με τη

---

²² Schipper, K. (1989). "Commentary on earnings management." Accounting Horizons

διακύμανση των κερδών. Εκτός αυτού του κινδύνου, υπάρχει ο κίνδυνος που σχετίζεται με την χρηματοοικονομική διάρθρωση της εταιρείας και υπολογίζεται από τον λόγο των ξένων προς τα ίδια κεφάλαια ($\Xi / I.K.$). Με το Earnings Management είναι λογικό και αναμενόμενο να γίνει προσπάθεια επιρροής αυτών των δύο δεικτών. Ο δείκτης EPS μπορεί να επηρεαστεί είτε προσθέτοντας / αφαιρώντας κάποια έσοδα / έξοδα, είτε παρουσιάζοντας κάποιο γεγονός πριν ή μετά το κέρδος που τελικά χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό του δείκτη.²³

Τα Εταιρικά Συμβόλαια

Μεγάλο ρόλο στη θεωρία του Earnings Management παίζει η ύπαρξη των διαφόρων ειδών συμβολαίων που υπάρχουν στη λειτουργία μιας επιχείρησης και το πόσο αυτά μπορούν να επηρεάσουν τη κρίση των manager. Τέτοια συμβόλαια είναι των διευθυντικών στελεχών, τα συμβόλαια των εργαζομένων, τα συμβόλαια των ορκωτών λογιστών, τα συμβόλαια δανεισμού και άλλα. Στο σύνολό της, η θεωρία υποστηρίζει πως η ύπαρξη αυτών των συμβολαίων ενισχύει τη χρήση του Earnings Management εκ μέρους των επιχειρήσεων.

Οι Συμμετέχοντες και λοιποί τρίτοι

Υπάρχουν κίνητρα για Earnings Management που έχουν να κάνουν με τρίτους ως προς την επιχείρησης όπως είναι οι εργαζόμενοι, οι προμηθευτές και οι πελάτες και έχουν τα κίνητρα αυτά έχουν ως στόχο να επηρεάσουν θετικά τους όρους συναλλαγής μεταξύ της εταιρείας και αυτών.

- Πελάτες

---

²³ Φίλιος Β. (2003) Δημιουργική Λογιστική (Creative Accounting), Αθήνα

Οι πελάτες είναι πρόθυμοι να πληρώσουν υψηλότερες τιμές για τα αγαθά γιατί η εταιρεία θεωρείται ότι είναι περισσότερο αξιόπιστη ως προς τις εγγυήσεις που δίνει, αλλά και για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Παράλληλα, μια μείωση των κερδών μπορεί να ερμηνευθεί από τους πελάτες ως αρνητική ένδειξη της επιχείρησης για εκπλήρωση των υποχρεώσεων.

- Προμηθευτές

Οι προμηθευτές προσφέρουν καλύτερους όρους, διότι τα κέρδη συνεπάγονται πως η εταιρεία θα πληρώσει τις τρέχουσες αγορές της ενώ παράλληλα, είναι πολύ πιθανό να προβεί και σε μελλοντικές αγορές.

- Εργαζόμενοι

Οι πολύτιμοι εργαζόμενοι είναι λιγότερο πιθανό είτε να φύγουν, είτε να απαιτήσουν μεγαλύτερους μισθούς για να παραμείνουν όταν διακρίνουν μια ευρωστία στην λειτουργία και κυρίως στα αποτελέσματα της επιχείρησης. Βέβαια, το συγκεκριμένο μπορεί να λειτουργήσει και ως αντικίνητρο στην περίπτωση της διαπραγμάτευσης των μισθών με τα εργατικά σωματεία.

Συμβόλαια δανεισμού επιχείρησης

Τα συμβόλαια δανεισμού αποτελούν σημαντικό θέμα στην έρευνα της χρηματοοικονομικής λογιστικής αφού οι δανειστές θέτουν συχνά λογιστικά νούμερα ως ρήτρες για να ελέγξουν τις δραστηριότητες της δανειζόμενης εταιρίας, απαιτώντας για παράδειγμα την επίτευξη συγκεκριμένης απόδοσης ή θέτοντας περιορισμούς στις επιτρεπόμενες επενδύσεις και στις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες της.

Οι υποστήριξαν ότι οι όροι των συμβολαίων δανεισμού παρέχουν κίνητρο στους μάνατζερ να αυξήσουν τα κέρδη ώστε είτε να μειώσουν τους περιορισμούς στα συμβόλαια δανεισμού που βασίζονται στα λογιστικά νούμερα είτε να αποφύγουν το κόστος από την παραβίαση των

όρων συμβολαίων. Πάντως, ενώ κάποια στοιχεία δείχνουν ότι οι μάνατζερ που προχωρούν σε πράξεις που αυξάνουν τα κέρδη καθυστερούν την αθέτηση των όρων των συμβολαίων δανεισμού, άλλες έρευνες δε επαληθεύουν κάτι τέτοιο.

Κίνητρα Που Σχετίζονται Με Το Νομοθετικό και Ρυθμιστικό Περιβάλλον

Είναι σκόπιμο να αναφερθούμε στα κίνητρα που έχουν σχέση με το φορολογικό περιβάλλον διαμέσου της νομοθεσίας που διέπει τα κέρδη, καθώς και στο ρυθμιστικό περιβάλλον που θέτει φραγμούς και επιβάλλει συγκεκριμένες ρυθμίσεις για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς μέσα στα πλαίσια του ελεύθερου ανταγωνισμού. Ο φόρος εισοδήματος που επιβάλλεται στα κέρδη είναι μια υποχρέωση βαρύνουσας σημασίας για τις επιχειρήσεις. Η χειραγώγηση των κερδών είναι δυνατό να λειτουργήσει κατασταλτικά προς αυτή την κατεύθυνση καθώς η διοίκηση μπορεί να αποφασίσει την εμφάνιση μικρότερων κερδών στις καταστάσεις της.

Σε περιόδους όπου η φορολογία εμφανίζεται αυξημένη γίνεται λόγος για συχνότερη και εκτενέστερη χρησιμοποίηση του *earning management*. Επιπροσθέτως, οι εταιρίες είναι δυνατό να διαχειρίζονται τα κέρδη προς τα κάτω προκειμένου να κερδίσουν χαριστική μεταχείριση από την κυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένων επιδοτήσεων και μέτρων προστασίας από τον εξωτερικό ανταγωνισμό. Επιπλέον οι διοικήσεις διαχειρίζονται τα κέρδη καθοδικά προκειμένου να μειώσουν τα πολιτικά κόστη, ενδεχόμενο λεπτομερή έλεγχο από τις δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες και να πολεμήσουν τα όσα οι συνδικαλιστικές ενώσεις απαιτούν.²⁴

---

²⁴ Φίλιος Β. (2003) Δημιουργική Λογιστική (Creative Accounting), Αθήνα

Η επιρροή των Τρίτων Προς την Εταιρεία

Το πλαίσιο σχέσεων ανάμεσα σε εργαζόμενους, πελάτες, προμηθευτές και εταιρεία δημιουργεί κίνητρα για χειραγώγηση των κερδών από τη στιγμή που τα τρίτα προς την επιχείρηση πρόσωπα προσπαθούν να επηρεάσουν θετικά τους όρους συναλλαγών μεταξύ της εταιρείας και αυτών.

- Ενδεχόμενη μείωση των κερδών μπορεί να έχει αρνητική επίδραση στις εκτιμήσεις των πελατών για την πιθανότητα η εταιρεία να είναι συνεπής με τις υποχρεώσεις της.

- Από τη πλευρά των προμηθευτών μπορεί να υπάρξει καλύτερη προσφορά γιατί είναι πιο πιθανό να πληρώσει για τις τρέχουσες αγορές της, ενώ παράλληλα είναι περισσότερο πιθανό να προβεί σε μεγάλες μελλοντικές αγορές.

- Επιπλέον, κάποιοι ικανοί και αποτελεσματικοί εργαζόμενοι είναι λιγότερο πιθανό είτε να αποχωρήσουν είτε να διεκδικήσουν αύξηση των μισθών τους για να παραμείνουν στην εταιρεία.

Πολιτικές Πιέσεις

Βάσει κάποιων ερευνών που έχουν έχει αποδειχτεί ότι οι εταιρείες προβαίνουν σε earnings management για να δημοσιεύσουν χαμηλότερα κέρδη σε περιόδους αυξημένης πολιτικής έκθεσης. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερευνών αυτών έδειξε ότι όλες οι εταιρείες του δείγματος αντιμετωπίζουν τα ίδια πολιτικά κόστη. Ο Caham (1997) διαφοροποιείται ως προς το σημείο αυτό και θεωρεί ότι το επίπεδο του πολιτικού κόστους μπορεί να διαφέρει μεταξύ των εταιρειών, οπότε και ο βαθμός της χειραγώγησης των κερδών αναμένεται να διαφέρει από εταιρεία σε εταιρεία.

Άλλες σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι το earnings management χρησιμοποιείται ως μοχλός πίεσης για την μείωση της ευαισθησίας στην πολιτική πίεση. Ενδιαφέροντα είναι τα ευρήματα των ερευνών των οποίες έδειξαν ότι οι εταιρείες διαμορφώνουν τα κέρδη τους με τέτοιο τρόπο ώστε να μειώνουν τον αρνητικό αντίκτυπο από τις επιπτώσεις της λειτουργίας τους στο περιβάλλον. Στο άρθρο των Hang και Wang (1998) γίνεται αναφορά στις πετρελαϊκές εταιρείες, οι οποίες κατά τη διάρκεια του πολέμου στον Κόλπο χρησιμοποίησαν earnings management προκειμένου να μειώσουν τα κέρδη τους και να αποφύγουν τις πολιτικές συνέπειες από τα υψηλότερα κέρδη που οφείλονταν στις αυξημένες λιανικές τιμές πετρελαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΟΥ EARNINGS MANAGEMENT

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται μια προσπάθεια ομαδοποίησης και παρουσίασης των βασικότερων κατηγοριών, στρατηγικών earnings management. Θα αναλυθούν επίσης τα ισχύοντα σε ομίλους επιχειρήσεων και θα αναλυθεί και ο τρόπος που χειραγωγούνται συγκεκριμένα στοιχεία του ισολογισμού προς όφελος της διοίκησης της επιχείρησης.

3.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ EARNINGS MANAGEMENT

Μέθοδος «Big Bath»

Ένα από τα πιο παλιά άρθρα που ερεύνησαν την υπόθεση του "Big Bath" ήταν αυτό του Moore (1973) σύμφωνα με το οποίο οι νέες διοικήσεις έχουν την τάση να είναι πολύ απαισιόδοξες σχετικά με την αποδοτικότητα της εταιρείας που αναλαμβάνουν καθώς και τις αξίες περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας. Οι νέες αυτές διοικήσεις μπορούν να επωφεληθούν από τη εικονική μείωση των τρεχόντων κερδών κατηγορώντας τις προηγούμενες διοικήσεις για τα χαμηλά επίπεδα κερδών και μειώνοντας ταυτόχρονα τις ιστορικές βάσεις για μελλοντικές συγκρίσεις.

Πολλές φορές αρκετές εταιρίες, στην προσπάθειά τους να παραμείνουν ανταγωνιστικές αναδιοργανώνουν ή εξαλείφουν κάποιες λειτουργίες τους ή θυγατρικές. Όταν όμως αναγνωρίσουμε λογιστικά μια μεγάλη απώλεια στα τρέχοντα κέρδη, αυτό κανονικά θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην τρέχουσα τιμή της μετοχής, αφού μια τέτοια αναγνώριση

σχετίζεται με άσχημα νέα σχετικά με την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης. Παρόλα αυτά, αν η χρέωση και οι σχετικές λειτουργικές αλλαγές θεωρηθεί πως θα έχουν θετικά αποτελέσματα, η τιμή της μετοχής επανέρχεται πολύ γρήγορα.

Η "Big bath" στρατηγικές δεν χρησιμοποιούνται μόνο από νέα διοικήσεις αλλά και από ήδη υπάρχουσες με την πεποίθηση ότι εάν πρέπει να ανακοινωθούν δυσάρεστα όπως για παράδειγμα ζημίες από κάποια σημαντική αναδιοργάνωση, είναι προτιμότερο η διοίκηση να τα αναφέρει αμέσως ούτως ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες για μελλοντικές αυξήσεις κερδών. Συνήθεις περιπτώσεις εφαρμογής "Big Bath" τεχνικών είναι η αναδιοργάνωση λειτουργιών, η αναδιοργάνωση προβληματικού δανεισμού, η μείωση και απαξίωση κεφαλαίων και η διάθεση λειτουργιών.²⁵

Μέθοδος «Cookie Jar Reserve»

Cookie jar reserve είναι μια λογιστική πρακτική που συνδέεται στενά με τη λογιστική των δεδουλευμένων. Η αρχή των δεδουλευμένων, η οποία έχει τις βάσεις της στα GAAP, ορίζει ότι η διοίκηση οφείλει να εκτιμά τις υποχρεώσεις που θα διακανονιστούν στο μέλλον σαν αποτέλεσμα γεγονότων και συναλλαγών του τρέχοντος οικονομικού έτους. Συνεπώς κάποια έσοδα και έξοδα θα καταστούν δεδουλευμένα σε μία χρήση μετά από υποκειμενική εκτίμηση. Η εκτίμηση της διοίκησης είναι αυτή, που εξυπηρετεί κάθε φορά τους σκοπούς της, κατά την οποία δύναται να χρησιμοποιεί γενναιόδωρα αποθεματικά που δημιουργούνται σε καλές χρονιές για τις ζημίες που ενδέχεται να προκύψουν σε αντίξοα

---

²⁵ Barth, M.E., W.R. Landsman, and M. Lang. 2008. International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*

χρόνια. Η διοίκηση καταγράφει μια δαπάνη που δεν συνδέεται άμεσα με μια συγκεκριμένη λογιστική περίοδο όταν παρουσιάζει υψηλή κερδοφορία και κάνει πιθανή την καταγραφή λιγότερων εξόδων μελλοντικά.

Εάν στο τρέχον οικονομικό έτος καταγραφούν αναλογικά περισσότερα έξοδα, τότε πιθανόν να καταγραφούν λιγότερα έξοδα μελλοντικά. Με αυτή την κατάσταση δημιουργείται ένα αποθεματικό “cookie jar reserve” στην επιχείρηση, που στο μέλλον μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προκληθεί μια οικονομική ώθηση.²⁶

Η τακτική ‘Bill and Hold Sales Transaction’

Σύμφωνα με την πρακτική αυτή, η πωλήτρια εταιρεία διατηρεί στις αποθήκες της το εμπόρευμα που πούλησε σε κάποιον πελάτη έτσι ώστε να τον διευκολύνει προσωρινά. Στην περίπτωση αυτή, ο πελάτης δέχεται να αγοράσει τα αγαθά υπογράφοντας κάποιο συμβόλαιο, αλλά ο ιδιοκτήτης διατηρεί την κατοχή και ιδιοκτησία των εμπορευμάτων, μέχρι ο αγοραστής να ζητήσει την παράδοσή τους. Η παραβίαση της σύμβασης περιλαμβάνει την καταγραφή – αναγνώριση των εσόδων από την πωλήτρια εταιρεία πριν ακόμα γίνει η μεταβίβαση της κυριότητάς τους στον αγοραστή.²⁷

---

²⁶ Healy M.P. and Wahlen M.J. (1999), “A review of the earnings management literature and its implications for standard setting”

²⁷ Barth, M.E., W.R. Landsman, and M. Lang. 2008. International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*

Συμφωνίες μεταξύ των μερών (Side Agreements)

Πρόκειται για συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ των συναλλασσομένων μερών και έχουν ως σκοπό την μεταβολή των όρων της χρονικής καταγραφής των εσόδων με την παροχή διευκολύνσεων οικονομικού χαρακτήρα όπως εκπτώσεις, δωρεάν μεταφορά εμπορευμάτων και εγκατάστασης, προκειμένου να παρακινήσουν τον αγοραστή να δεχτεί τους όρους καταγραφής που θέτει η πωλήτρια εταιρεία (Thompson, 2005).

Η τεχνική Channel Stuffing

Κατά την πρακτική αυτή, η εταιρεία καταβάλλει προσπάθειες για να πείσει και να παρακινήσει τους πελάτες της να αγοράσουν εμπορεύματα πολύ μεγαλύτερου ύψους από αυτού που πραγματικά είναι σε θέση να πουλήσει μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Για αυτό το λόγο, η προμηθεύτρια εταιρεία χρησιμοποιεί μεγάλες εκπτώσεις και, γενικότερα, ευνοϊκότερους όρους αγοράς. Το όφελος που αποκομίζουν οι εταιρείες από αυτή τη διαδικασία είναι η εμφάνιση σταθεροποιημένων εσόδων σε ισχνές περιόδους, εκμεταλλευόμενες την αποτελεσματική προώθηση των πωλήσεών τους.

Μέθοδος «Shrink the ship»

Εταιρίες οι οποίες επαναγοράζουν ίδιες μετοχές, δεν είναι υποχρεωμένες να αναφέρουν ζημιά ή κέρδος στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης αφού το αποτέλεσμα της συναλλαγής δεν αναγνωρίζεται. Ο λόγος είναι ότι η εταιρία και οι ιδιοκτήτες κεφαλαίου θεωρούνται το ίδιο. Το κέρδος πραγματοποιείται μέσω συναλλαγών μετοχών εκτός της εταιρίας και όχι με αυτές που εμπλέκονται με τους ιδιοκτήτες της εταιρίας. Στην περίπτωση που κανένα κέρδος ή ζημιά δεν αναφέρεται στις επαναγορές μετοχών αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν

στην χειραγώγηση των κερδών αφού η επαναγορά μετοχών επηρεάζει τα κέρδη ανά μετοχή ένα ευρέως χρησιμοποιούμενο υποκατάστατο κερδών.²⁸

3.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΜΙΛΩΝ Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μέθοδος «Throw out a Problem Child»

Όταν τα κέρδη μειώνονται από μια θυγατρική που "υποαποδίδει" και αυτή η μείωση των κερδών προβλέπεται να είναι εντονότερη σε μελλοντικές περιόδους η προβληματική θυγατρική μπορεί να "αποβληθεί" απαλλάσσοντας τη μητρική από την αρνητική επιρροή στα κέρδη με μια από τις ακόλουθες τεχνικές:

- > Πώληση θυγατρικής. Όταν η θυγατρική πωλείται, μια ζημία ή ένα κέρδος παρουσιάζεται στην τρέχουσα κατάσταση αποτελεσμάτων.
- > Μίας εταιρίας ειδικού σκοπού (Special Purpose Entity - SPE. Με την δημιουργία μίας SPE μπορούμε να μεταφέρουμε τα χρηματοοικονομικά στοιχεία σε αυτή τη SPE. Τέτοια περιουσιακά στοιχεία θεωρείται ότι έπρεπε να έχουν πωληθεί και μετακινούνται από τον ισολογισμό, με την μητρική να καταγράφει κέρδος ή απώλεια από την πώληση των περιουσιακών στοιχείων. Μια εξειδικευμένη SPE δεν ενσωματώνεται στις οικονομικές καταστάσεις της μητρικής.
- > Απόσπαση (spin off) θυγατρικής. Σε ένα spin off οι μετοχές της θυγατρικής διανέμονται ή ανταλλάσσονται μεταξύ των υφιστάμενων μετόχων έτσι ώστε να επωμίζονται αυτοί την προβληματική

---

²⁸ Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

θυγατρική (problem child). Κανένα κέρδος ή ζημιά δεν αναφέρονται στο spin off και όλα τα αρνητικά αποτελέσματα της θυγατρικής απομακρύνονται από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.²⁹

Εικονικές συναλλαγές μεταξύ συνεργαζομένων επιχειρήσεων (Improper Related – Party Sales Transactions)

Η τεχνική αυτή πραγματοποιείται μεταξύ επιχειρήσεων που συνεργάζονται και ανταλλάσσουν, σε τακτική βάση, χρήματα, επιταγές και τιμολόγια. Οι εικονικές συναλλαγές μπορούν να πάρουν τις εξής μορφές:

- Εικονική αγοραπωλησία του τελικού αποθέματος μεταξύ επιχειρήσεων με ομοειδές αντικείμενο δραστηριότητας
- Παρουσίαση προκαταβολών πωλήσεων στα λογιστικά τους βιβλία με τη μορφή πωλήσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί

Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η τεχνική προϋποθέτει ιδιαίτερα καλή συνεργασία μεταξύ των διοικήσεων των εταιρειών.³⁰

3.3 ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΪΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

3.3.1 ΕΝΣΩΜΑΤΑ ΠΑΓΙΑ

Η πλέον διαδεδομένη «λογιστική» τεχνική παραποίησης έχει να κάνει με την πραγματοποίηση ή μη αποσβέσεων. Με αυτό τον τρόπο επηρεάζονται τα Αποτελέσματα Χρήσης όσων αφορά τα κέρδη (καθώς

---

²⁹ Baralexis S., (2004), Creative Accounting in small advancing counties, The Greek Case, Management Auditing Journal

³⁰ Baralexis S., (2004), Creative Accounting in small advancing counties, The Greek Case, Management Auditing Journal

οι αποσβέσεις αποτελούν έξοδο για την επιχείρηση) αλλά και ο Ισολογισμός καθώς εμφανίζεται αυξημένο το Ενεργητικό, διότι οι αποσβέσεις μειώνουν την αξία των παγίων. Ενώ σε περίπτωση διενέργειας μεγαλύτερων αποσβέσεων πέραν των προβλεπόμενων έχουμε ακριβώς το αντίθετο αποτέλεσμα με άμεση επίπτωση την μη «ορθή» παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Εκτός των παραπάνω επηρεάζονται και οι διάφοροι χρηματοοικονομικοί δείκτες όπως ο δείκτης Κυκλοφοριακής ταχύτητας Παγίων, που υπολογίζεται Πωλήσεις/Καθαρό Πάγιο Ενεργητικό. Επίσης οι δείκτες αποδοτικότητας που ισούται με τα Καθαρά Κέρδη / μο. Λειτουργικού Ενεργητικού και τέλος διάφοροι χρηματιστηριακοί δείκτες που έχουν να κάνουν με τα κέρδη.

Όσον αφορά στις αποσβέσεις, αν η επιχείρηση θελήσει να παρουσιάσει σε μια χρονιά αυξημένα κέρδη, τότε είτε δε θα διενεργήσει καθόλου αποσβέσεις, είτε θα χρησιμοποιήσει μειωμένους συντελεστές αποσβέσεων. Οι τρόποι με τους οποίους μια επιχείρηση δύναται να παρουσιάσει αυξημένες τις αποσβέσεις της κατά τη διάρκεια μιας χρήσης (προκειμένου να εμφανίσει μικρότερα κέρδη από τα πραγματικά) είναι αρκετοί. Για παράδειγμα, μια επιχείρηση μπορεί να χρησιμοποιήσει το λεγόμενο «σπάσιμο των τιμολογίων», σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο για αγορά πχ. Επίπλων εκεί που θα αποσβενόταν ένα τιμολόγιο αξίας 4800€ σε 4 έτη (1200€/έτος) αν η επιχείρηση εμφανίσει 4 τιμολόγια αξίας 1200€ το καθένα μπορεί να τα αποσβέσει πλήρως μέσα στην ίδια χρήση. Όπως γίνεται αντιληπτό η επιχείρηση έχει άμεσο όφελος από αυτή την τεχνική, αν και κινείται στα όρια της νομιμότητας.

Μία άλλη ενδιαφέρουσα περίπτωση έχουμε σε περιπτώσεις ιδιοκατασκευής παγίων όπου εκεί μετά το τέλος της κατασκευής του παγίου πολλοί λογιστές δεν μεταφέρουν την αξία από τον λογ. «Πάγια

υπό κατασκευή» στον λογαριασμό των Παγίων με αποτέλεσμα «εσφαλμένα» να το εμφανίζουν ως μη τελειωμένο και έτσι να μην διενεργούν γι' αυτό αποσβέσεις. Με αυτό τον τρόπο όπως προαναφέρθηκε και πιο πάνω ωραιοποιούνται οι οικονομικές καταστάσεις και να εμφανίζει η επιχείρηση μεγαλύτερα κέρδη.³¹

3.3.2 ΑΥΛΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Η ΑΣΩΜΑΤΑ ΠΑΓΙΑ

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τα Ασώματα Πάγια αποσβένονται είτε εφάπαξ μέσα στη χρήση είτε ισόποσα σε μια περίοδο πενταετίας. Όμως πολλές φορές οι επιχειρήσεις παραβαίνουν το νόμο προσαρμόζοντας τον χρόνο της απόσβεσης προς το συμφέρον τους. Έτσι, εάν πχ. ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο αποσβεστεί σε ένα χρόνο αντί σε μια πενταετία τότε θα αλλάξει αυτόματα και η κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης.

Επιπλέον, λόγω του ότι στα άυλα περιουσιακά στοιχεία περιλαμβάνονται οι άδειες ευρεσιτεχνίας, η φήμη ή υπεραξία της εταιρίας, η εμπιστοσύνη των πελατών προς τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παρέχει, η αξία των οποίων δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, η μέθοδος καταγραφής τους στον ισολογισμό βρίσκεται στη διακριτική ευχέρεια των στελεχών της ίδιας της επιχείρησης. Έτσι, υπάρχει και εδώ πρόσφορο έδαφος για παραποίηση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων.³²

---

³¹ Simunaci Boskin T. (2005), 'Does the global transition imply creativity in the accounting?', Proceedings of the 6th International Conference of the Faculty of Management Kopcr, Congress Centre Bernardin, Slovenia

³² Baralexis S., (2004), Creative Accounting in small advancing counties, The Greek Case, Management Auditing Journal

3.3.3 ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ

Μια άλλη τεχνική ωραιοποίησης του οικονομικού αποτελέσματος αποτελεί η χωρίς μέτρο κεφαλαιοποίηση λειτουργικών εξόδων που δεν πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια κεφαλαιοποίησης. Αναλυτικότερα πρόκειται για λειτουργικά έξοδα που αντί να περάσουν στα Αποτελέσματα Χρήσης (μέσω του λογ. της “Γενικής Εκμετάλλευσης”), μεταφέρονται τελικά στον Ισολογισμό ως δαπάνες πολυετούς απόσβεσης.³³

3.3.4 ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ Η ΕΤΟΙΜΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Ένας βασικός τρόπος μπορεί να είναι η εναλλαγή μεθόδου αποτίμησης, π.χ. από LIFO σε FIFO, και ανάποδα. Αυτή η πράξη χειραγώγησης ωστόσο, αργά ή γρήγορα θα αποκαλυφθεί από τις παρατηρήσεις του ορκωτού ελεγκτή, ο οποίος και θα εξετάσει τις εν λόγω χρηματοοικονομικές καταστάσεις για την εύρεση τέτοιων τυχόν «τεχνασμάτων». Σε περίπτωση που η επιχείρηση έχει πάρει σχετική άδεια για την αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των εμπορευμάτων της, τότε ο ορκωτός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να αναγράψει στο πιστοποιητικό του τις επιπτώσεις που επιφέρει αυτή η αλλαγή.

Επιπλέον γίνεται αποτίμηση όλων των αποθεμάτων της επιχείρησης στην τελευταία τιμή αγοράς τους. Έτσι, οι επιχειρήσεις, κυρίως οι μικρές, επιτυγχάνουν να αυξήσουν τον ισολογισμό και τα αποτελέσματα χρήσεώς τους, αφού εμφανίζουν τελικό απόθεμα εμπορευμάτων μεγαλύτερο από το πραγματικό.

---

³³ Simunaci Boskin T. (2005), 'Does the global transition imply creativity in the accounting?', Proceedings of the 6th International Conference of the Faculty of Management Kopcr, Congress Centre Bernardin, Slovenia

Επίσης, άλλες πρακτικές είναι η εικονική ποσοτική αύξηση της απογραφής μιας επιχείρησης (του τελικού αποθέματός της), με σκοπό την καλυτέρευση των οικονομικών καταστάσεων, η εμφάνιση εικονικών πωλήσεων σε συγγενείς επιχειρήσεις ή και σε ανύπαρκτες οικονομικές οντότητες, και η εικονική αγοραπωλησία του τελικού αποθέματος μεταξύ δύο ομοειδών επιχειρήσεων.

Τέλος, μπορεί να γίνουν και οι ακόλουθες κινήσεις: Παρουσίαση των προκαταβολών πωλήσεων, ως πωλήσεων της χρήσης, υπερτιμολόγηση των πραγματοποιηθέντων πωλήσεων, παρά το γεγονός ότι αυτό θα σημαίνει και καταβολή μεγαλύτερου φόρου εισοδήματος, παράλειψη εμφάνισης ζημιών από ανασφάλιστα εμπορεύματα που έχουν καταστραφεί για διάφορους λόγους.³⁴

Αντιθέτως, η υποβάθμιση του αποτελέσματος χρήσεως και του ισολογισμού μέσω των εμπορευμάτων μπορεί να γίνει με τις παρακάτω ακολουθούμενες πρακτικές. Οι επιχειρήσεις που επιλέγουν χειροτέρευση των οικονομικών τους καταστάσεων είναι συνήθως μικρές και καταφεύγουν σε λύσεις όπως οι ακόλουθες (ουσιαστικά αντίθετες από τις προηγούμενες) για λόγους κυρίως φορολογικούς ή αυτοχρηματοδότησης.³⁵ Συγκεκριμένα προβαίνουν σε:

- Αποτίμηση του τελικού αποθέματος στην εικονικά μικρότερη τιμή πωλήσεώς του,
- Αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των εμπορευμάτων (π.χ. από LIFO σε FIFO ή σε μέση σταθμική τιμή, για προϊόντα των οποίων η τιμή ανεβαίνει),

---

³⁴ Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

³⁵ Daske, H. & Gebhardt, G. (2006). “International financial reporting standards and experts’ perceptions of disclosure quality.” *Abacus*

- Εικονική μείωση του τελικού αποθέματος ή της απογραφής, εικονικές αγορές διαφόρων εμπορευμάτων από συγγενείς επιχειρήσεις. (έτσι, οι επιχειρήσεις αυξάνουν το κόστος πωληθέντων τους, παρουσιάζουν μικρότερα κέρδη από τα πραγματικά και συνεπώς, επιτυγχάνουν και μια φορολογική αποταμίευση η οποία και χρησιμοποιείται στη συνέχεια για την εσωτερική τους ανάπτυξη.),
- Παράλειψη έκδοσης τιμολογίων πώλησης προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών προς το κοινό (με αυτήν την τακτική οι επιχειρήσεις αποφεύγουν τόσο την καταβολή του ΦΠΑ όσο και του φόρου εισοδήματος.),
- Σκόπιμη καθυστέρηση της έκδοσης τιμολογίων πώλησης εμπορευμάτων στο τέλος της χρήσης προκειμένου να γίνει μεταφορά και εμφάνιση των πωλήσεων αυτών στην επόμενη χρονιά.

3.3.5 ΠΕΛΑΤΕΣ - ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ

Οι οικονομικές καταστάσεις μπορούν να εμφανιστούν ωραιοποιημένες αρχικά μέσω της μη διενέργειας των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις ή ακόμα και με τη διενέργεια μειωμένου συντελεστή προβλέψεων για τις απαιτήσεις αυτές.

Παρόμοια, μπορεί να μη γίνεται μεταφορά των πελατών μιας επιχείρησης στους επισφαλείς πελάτες, όταν πια έχει διενεργηθεί πρόβλεψη κατά τις προηγούμενες χρήσεις. Έτσι, βελτιώνεται ο ισολογισμός και πιο συγκεκριμένα η ποιότητα του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Επίσης, βελτιώνεται ο δείκτης γενικής και ειδικής ρευστότητας της εταιρίας, όχι όμως και ο δείκτης αποδοτικότητας αυτής, καθώς τα μεγέθη από τα οποία εξαρτάται δεν επηρεάζονται.

Η τρίτη ακολουθούμενη τακτική έχει να κάνει με το λογαριασμό 33.98 του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου «Επίδικες Απαιτήσεις κατά Ελληνικού Δημοσίου». Πιο συγκεκριμένα, ο λογαριασμός αυτός χρησιμοποιείται ως εξής: όταν ο υπάλληλος της εφορίας (ύστερα από έλεγχο) ανακαλύψει μη καταχωρημένες πωλήσεις της επιχείρησης, της επιβάλλει όπως είναι λογικό κάποιο χρηματικό πρόστιμο. Η επιχείρηση, όμως, αν και πληρώνει το ποσό αυτό με αντίστοιχη μείωση του λογαριασμού «Ταμείο» (πίστωση), χρεώνει το λογαριασμό 33.98 με την αιτιολογία ότι όλο το ποσό ή μέρος αυτού θα το διεκδικήσει δικαστικώς και μάλλον θα δικαιωθεί. Έτσι, κατορθώνει να βελτιώσει το κυκλοφορούν ενεργητικό και κατά συνέπεια, τον ισολογισμό.³⁶

3.3.6 ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ – ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ

Ο λογαριασμός «Συμμετοχές σε Επιχειρήσεις» περιλαμβάνει μετοχές θυγατρικών ή συγγενών εταιριών. Κατά κανόνα, οι επιχειρήσεις που θέλουν να χειραγωγήσουν τα αποτελέσματά τους εμφανίζουν τις μετοχές αυτές στην αξία κτήσης τους και όχι στην αντίστοιχη χρηματιστηριακή (για όσες είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο), ή την πραγματική αξία, στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσεως. Κατά συνέπεια, η πρακτική αυτή καταλήγει στο να μην περιλαμβάνονται στα Αποτελέσματα Χρήσεως τα κέρδη ή οι ζημίες από την υπερτίμηση ή την υποτίμηση της αξίας των συμμετοχών ή των χρεογράφων.³⁷

---

³⁶ Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

³⁷ Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ EARNINGS MANAGEMENT ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο ενός κράτους χαράζει τα σύνορα εντός των οποίων καλείται να λειτουργήσει το λογιστικό του σύστημα. Είναι επίσης γεγονός, ότι το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και την αντίστοιχη ποιότητα του λογιστικού συστήματος. Ουδέποτε, η λογιστική λειτούργησε ανεξάρτητα από το οικονομικό περιβάλλον, αντιθέτως γεννήθηκε για να το περιγράψει, αρχικά ποσοτικά και στο σύγχρονο κόσμο όλο και περισσότερο ποιοτικά.

Η υιοθέτηση του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (ΕΓΛΣ) με το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 1123/1980 και η ενσωμάτωση στα μέσα της δεκαετίας του 1980 των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο εσωτερικό δίκαιο (ΚΝ 2190/1920), άλλαξε ριζικά το λογιστικό τοπίο στη χώρα μας. Οι νομοθετικές αλλαγές που έγιναν τότε, σε συνδυασμό με την εισαγωγή της πληροφορικής στο χώρο της λογιστικής, άλλαξαν τα δεδομένα δημιουργώντας μια εντελώς νέα και ταυτόχρονα σημαντικά βελτιωμένη κατάσταση. Μέχρι τότε τα λογιστήρια λειτουργούσαν κυρίως για την κάλυψη φορολογικών τυπικών υποχρεώσεων.

Η οργάνωση των λογιστηρίων ξεκίνησε αποκλειστικά σχεδόν, από φορολογικές διατάξεις και κυρίως από το έτος 1952 οπότε και θεσπίστηκε για πρώτη φορά ο Κώδικας Φορολογικών Στοιχείων (ΚΦΣ). Έτσι, τα λογιστήρια των ελληνικών επιχειρήσεων οργανώθηκαν, λειτούργησαν και γαλουχήθηκαν με βάση τις επιταγές του ΚΦΣ και της φορολογικής νομοθεσίας και με αποκλειστικό σχεδόν σκοπό την αντιμετώπιση των υποχρεώσεων που προέκυπταν από τις φορολογικές

διατάξεις, οι οποίες, όμως, σε πάρα πολλά βασικά θέματα υστερούν και διαφέρουν ριζικά από τις παραδεδεγμένες λογιστικές αρχές.

Η λογιστική στην Ελλάδα είναι βεβαρημένη με μια πολύχρονη παράδοση εμπλοκής της φορολογικής νομοθεσίας μέσω της «αρίθμησης των εγγραφών», τις «προθεσμίες τήρησης των βιβλίων», τα «θεωρημένα βιβλία», τους «φορολογικούς μηχανισμούς» και πολλά άλλα. Σαν (αρνητικά) παραδείγματα αναφέρονται: οι ιδιόμορφες ελληνικές λογιστικές πρακτικές που αναγκάζουν τα ξένα μηχανογραφικά συστήματα να αναπτύσσουν τις περίφημες «ελληνικοποιήσεις», οι λογιστικές παρεμβάσεις των φορολογικών αρχών σε βαθμό λογιστικής εγγραφής (π.χ. σε ποιους λογαριασμούς, σε τι βιβλία και με τι χρεοπιστώσεις παρακολουθούνται οι επιδοτήσεις), οι -υποχρεωτικού μάλιστα χαρακτήρα- λογιστικές εφαρμογές όπως η αναλυτική λογιστική, μέχρι τα προβλεπόμενα εκδιδόμενα παραστατικά.

4.2 ΤΟ EARNINGS MANAGEMENT ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν και αφορούν στη θεωρία του Earnings Management είναι δομημένα για το ευρύτερο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον. Φυσικά, οι αρχές και οι παράγοντες είναι γενικά στοιχεία και έχουν ισχύ και για μικρότερες οικονομίες όπως η ελληνική. Όμως οι επιμέρους παράγοντες και τα σημεία που εστιάζει η θεωρία του Earnings Management για τις ελληνικές επιχειρήσεις παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες που οφείλονται στην εγχώρια δομή του οικονομικού συστήματος.

Ως γνωστόν, η Ελλάδα είναι μια μικρή αναπτυσσόμενη χώρα και βρίσκεται σταθερά στις χαμηλότερες θέσεις από τα μέλη κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους περισσότερους τομείς της οικονομίας.

Γενικά, οι μεγάλες Ελληνικές επιχειρήσεις έχουν πολύ καλύτερη πρόσβαση σε τραπεζικά δάνεια και άλλου είδους δανεισμούς σε σχέση με τις μικρές διότι παρουσιάζουν καλύτερη οικονομική απόδοση και προοπτικές. Ως αποτέλεσμα, οι μικρές επιχειρήσεις βασίζονται περισσότερο σε αυτοχρηματοδότηση παρά σε δανεισμό εκτός και αν παρουσιάζουν πολύ καλά οικονομικά στοιχεία και αποδόσεις.

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων νομικής μορφής είναι είτε Ανώνυμες Εταιρείες (Α.Ε.), είτε Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.) οι οποίες είναι υποχρεωμένες να δημοσιοποιούν τους ισολογισμούς τους και είναι οικογενειακές επιχειρήσεις οι οποίες διοικούνται από τους ιδρυτές και παράλληλα κύριους ιδιοκτήτες ή τους απόγονούς τους. Στη συνήθη περίπτωση ο ιδιοκτήτης είναι και ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της επιχείρησης την ίδια στιγμή, η ο ιδρυτής είναι ο Πρόεδρος και τη θέση του Διευθύνοντος Συμβούλου κατέχει ένα μέλος της οικογένειας. Ο ιδιοκτήτης – Διευθύνων Σύμβουλος θεωρεί δεδομένο πως πρέπει να συμμετάσχει σε όλες τις διοικητικές αποφάσεις, αφήνοντας μικρό περιθώριο δράσης στους υπεύθυνους του κάθε τομέα. Ως αποτέλεσμα, δεν υπάρχει ιδιαίτερη ανάγκη για τη δημιουργία ελεγκτικών οργάνων και η εταιρική διακυβέρνηση είναι αρκετά αδύναμη για τις περιπτώσεις οικογενειακών επιχειρήσεων.

Το ελληνικό περιβάλλον δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ευνοϊκό για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτό. Η συγκέντρωση στα μεγάλα κέντρα και η γραφειοκρατία είναι προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι εγχώριες επιχειρήσεις και παράγοντες οι οποίοι αποτρέπουν τις ξένες επιχειρήσεις από το να εγκαταστήσουν τις δραστηριότητές τους στην ελληνική επικράτεια και να αυξήσουν τον ανταγωνισμό καθώς και τη νοοτροπία των εγχώριων managers που χαρακτηρίζονται από συντηρητισμό και απολυταρχικές απόψεις στον τρόπο με τον οποίο διοικούν τις εταιρείες τους. Αυτό σε συνδυασμό με

το γεγονός ότι οι Διευθύνοντες Σύμβουλοι και τα διοικητικά στελέχη των οικογενειακών επιχειρήσεων δεν έχουν διοικητική εμπειρία πέραν από τη λειτουργία των δικών τους επιχειρήσεων έχει συντελέσει στη χαμηλή ή αρνητική διοικητική απόδοση που χαρακτηρίζει ένα σημαντικό αριθμό ελληνικών επιχειρήσεων.

Ο φορολογικός συντελεστής αποτελεί σημαντικό παράγοντα από όλους τους Έλληνες managers και χρησιμοποιούν όλες τις πιέσεις για να τον μειώσουν. Έτσι, πολλές ελληνικές επιχειρήσεις κάνουν ότι μπορούν για να πληρώσουν όσο το δυνατόν μικρότερη φορολογία εκμεταλλευόμενοι τα κενά στη νομοθεσία ή ακόμα και αν χρειαστεί παραβιάζοντάς την. Η φοροδιαφυγή είναι πολύ συνηθισμένο φαινόμενο και σκοπός για τις ελληνικές επιχειρήσεις.³⁸

Ο έλεγχος από εξωτερικούς ελεγκτές που θα μπορούσε να περιορίσει την εκμετάλλευση ή την παραβίαση των νόμων είναι υποχρεωτική μόνο για εταιρείες που πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Για τις υπόλοιπες που αποτελούν και τη μεγάλη πλειοψηφία (σε ποσοστό άνω του 80% από τις Α.Ε. και Ε.Π.Ε. που υποχρεούνται να δημοσιοποιούν ισολογισμό) ο έλεγχος πρέπει να γίνει από λογιστές των οποίων το μόνο προαπαιτούμενο τεκμήριο καταλληλότητας είναι ο βαθμός ανώτερης εκπαίδευσης. Στην ουσία, αυτός ο έλεγχος είναι τυπικός αφού η αναφορά του ελεγκτή δεν δημοσιοποιείται και η ευθύνη του διαρκεί περιορισμένα.

Το μικρό εύρος εξωτερικών ελέγχων είναι ένα σημαντικό στοιχείο που θα μπορούσε να ενθαρρύνει την υιοθέτηση του Earnings Management από τις ελληνικές επιχειρήσεις. Ωστόσο, η πραγματική ευκαιρία για εφαρμογή του Earnings Management προκύπτει από την Ελληνική νομοθεσία που μπορεί εύκολα να διαβρωθεί από την ελληνική

---

³⁸ Blake, J. and Salas, O.A. (1996), "Creative accounting is not just an English disease", Management Accounting, Vol. 74, pp. 54-5.

αναφορά οικονομικών καταστάσεων. Σε πολλές περιπτώσεις οι κύριοι νόμοι μεταξύ τους παρουσιάζουν αντιθέσεις οι οποίες δίνουν ευχέρεια για δημιουργική λογιστική στους managers των εταιρειών και επομένως εφαρμογή Earnings Management.

Έτσι, μπορεί να αναφερθεί πως σε σχέση με τις υπόλοιπες αγορές οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν ως σημαντικότερο κίνητρο τη μείωση της φορολογίας, στηριζόμενες στις ευκαιρίες που παρέχει το εγχώριο σύστημα και το ευάλωτο οικονομικό νομοθετικό πλαίσιο. Με δεδομένο το χαμηλό επίπεδο διοικητικών ικανοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων, η ζήτηση για εξωτερική χρηματοδότηση των επιχειρήσεων αναμένεται να είναι υψηλή και σε συνδυασμό με τη συνεχή αναζήτηση της διοίκησης για να πληρώσει όσο το δυνατόν λιγότερους φόρους, δημιουργούνται ισχυρά κίνητρα για την εφαρμογή Earnings Management.

Σε προγενέστερη έρευνα και σύμφωνα με τους Dechow και Skinner (2000) οι επενδυτές στηρίζονται πλήρως στα νούμερα που δημοσιοποιούνται στους ισολογισμούς γιατί απλά δεν έχουν ικανότητες να εισέλθουν και να κατανοήσουν πιο «βαθιές» πληροφορίες.³⁹

Ο Pijper (1993), επίσης, υποστηρίζει πως το μορφωτικό επίπεδο και η εκπαίδευση είναι βασικό όπλο για τον περιορισμό των πρακτικών δημιουργικής λογιστικής, ωστόσο δεν είναι σε τέτοιο επίπεδο ώστε να μπορούν να αποτρέψουν το Earnings Management. Πολλές φορές και το γεγονός ότι αγνοείται από πολλούς επενδυτές η μελέτη των λογιστικών καταστάσεων είναι ένα ακόμα στοιχείο που ευνοεί την ύπαρξη του Earnings Management. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι αυτοί οι ισχυρισμοί αφορούν χώρες αναπτυγμένες όπως οι Η.Π.Α. και το Ηνωμένο Βασίλειο,

---

³⁹ Klein, A. (2002), "Audit committee, board of directors characteristics, and earnings management", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 33, pp. 375-400.

τότε μπορεί κανείς να αντιληφθεί πόσο χειρότερα είναι τα πράγματα για την ελληνική πραγματικότητα βάσει των όσων έχουν παρουσιαστεί.

Επίσης, η δεδομένα ελλιπής Εταιρική Διακυβέρνηση των Ελληνικών Επιχειρήσεων, που προκύπτει λόγω του οικογενειακού χαρακτήρα, της διοικητικής δομής τους (ο ιδρυτής ιδιοκτήτης είναι παράλληλα και Διευθύνων Σύμβουλος) και της απουσίας ελεγκτικών επιτροπών, αποδυναμώνουν την προσπάθεια αποφυγής του Earnings Management.

Επιπρόσθετα, λαμβάνοντας υπόψη τόσο την θέση των Ελλήνων λογιστών, οι οποίοι δεν είναι καλά εκπαιδευμένοι και δεν έχουν καλές οικονομικές απολαβές θα πρέπει να θεωρηθούν ως ευάλωτοι στη πίεση για Earnings Management. Παράλληλα, το γεγονός πως μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχαν νομικές επιπτώσεις στη περίπτωση που οι ισολογισμοί που υπέγραφαν δεν αντικατόπτριζαν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης διευκόλυνε το έργο της ωραιοποίησης. Επίσης ο έλεγχος των βιβλίων μιας επιχείρησης είναι σπάνιος και ο εξωτερικός έλεγχος περιορίζεται σε ορισμένο αριθμό ελληνικών εταιρειών. Τέλος, το επάγγελμα των οικονομικών αναλυτών, που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ανασταλτικός παράγοντας, στην Ελλάδα βρίσκεται σε πολύ πρόωρο επίπεδο και έτσι μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα πως η εφαρμογή του Earnings Management στις ελληνικές επιχειρήσεις είναι μεγαλύτερη σε σχέση με τις πιο αναπτυγμένες χώρες.

Σημασία πρέπει να δοθεί και στη σχέση των επιχειρήσεων με τις Ελληνικές τράπεζες. Σπανίως υπογράφονται συμβόλαια δανεισμού μεταξύ των επιχειρήσεων και των τραπεζών και ο βασικός όρος χορήγησης εκ μέρους των τραπεζών ενός δανείου σε μια επιχείρηση είναι η κερδοφορία της. Σε συνδυασμό με τα προβλήματα ρευστότητας, που παρουσιάζουν οι περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις, οδηγεί στο συμπέρασμα πως είναι πολύ πιθανό οι managers των μεγάλων και

μεσαίων επιχειρήσεων προτρέπονται να επεξεργαστούν τα κέρδη αυξάνοντας την τιμή τους.⁴⁰

4.3 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

4.3.1 ΚΟΥΜΑΝΑΚΟΣ (2007)

Στο πρώτο μέρος της διδακτορικής διατριβής του Κουμανάκου⁴¹ αποτυπώνονται πολλά από τα σημεία του earnings management και των ιδιαίτερων λόγων για τους οποίους αυτό ίσως συναντάται στην Ελλάδα. Η εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων και η σταδιακή τους εφαρμογή και σε μη εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, εκτός από τις εισηγμένες όπου εμφανίζονται κανονικά, καλλιεργούν προσδοκίες για βελτίωση της κατάστασης αν και τα πρώτα αποτελέσματα τόσο για την Ελλάδα όσο και για τη Γερμανία δεν φαίνεται να υποδηλώνουν τη τέλεση ριζικών αλλαγών. Η έρευνα που πραγματοποίησε αφορούσε σε ελληνικές και ξένες τράπεζες καθώς και σε συνεταιριστικές, με τις περισσότερες από το σύνολο των τραπεζών να είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Πιο συγκεκριμένα διεξήχθησαν 15 συνεντεύξεις, 9 εκ των οποίων σε εκπροσώπους ελληνικών τραπεζών, 3 σε εκπροσώπους συνεταιριστικών τραπεζών και σε 3 εκπροσώπους θυγατρικών ξένων τραπεζών.

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα επισήμαναν πως η πληροφόρηση που παρέχεται από τις περισσότερες Ελληνικές επιχειρήσεις μέσω των οικονομικών τους καταστάσεων είναι

---

⁴⁰ Blake, J. and Salas, O.A. (1996), “Creative accounting is not just an English disease”, *Management Accounting*, Vol. 74, pp. 54-5.

⁴¹ Κουμανάκος Ε., (2007), «Χειρισμός των δημοσιευμένων κερδών από τις ελληνικές επιχειρήσεις» Διδακτορική διατριβή υποβληθείσα στο Πανεπιστήμιο Πατρών στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

κακής ποιότητας. Το πρόβλημα εστιάζεται κυρίως στις μικρότερες επιχειρήσεις που είναι περισσότερο οικογενειακού χαρακτήρα και αυτό σημαίνει πως δεν ελέγχονται από εξωτερικούς ορκωτούς ελεγκτές. Παρόλα αυτά επιφυλάξεις διατυπώθηκαν και για τις μεγάλες, μη εισηγμένες επιχειρήσεις καθώς πολλές είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα στοιχεία που προσκομίζονται δεν είναι απόλυτα ακριβή. Όσον αφορά τα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις στην παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως με πολύ μεγάλη συχνότητα εμφανίστηκε το κίνητρο της αποφυγής φορολόγησης μέσω της υποβάθμισης των κερδών. Με αυτό τον τρόπο εξηγείται και το υψηλό ποσοστό φοροδιαφυγής που σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών, στην χώρα μας με βάση τους πραγματοποιηθέντες ελέγχους, αγγίζει, κατά το χρονικό διάστημα πραγματοποίησης της έρευνας το 50%.⁴²

4.3.2 ΣΑΛΑΜ (2007)

Η χειραγώγηση των κερδών λαμβάνει πολύ μεγάλες διαστάσεις τόσο στη χώρα μας, όσο και διεθνώς. Όπως προκύπτει από την μελέτη της Σαλάμ⁴³, οι διοικήσεις τείνουν να παραπλανούν τους χρήστες των οικονομικών τους καταστάσεων με την εικόνα που παρουσιάζουν, εκμεταλλευόμενες τις αδυναμίες των διάφορων λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμη και παραβιάζοντας αυτούς, με απώτερο σκοπό την

---

⁴² Κουμανάκος Ε., (2007), «Χειρισμός των δημοσιευμένων κερδών από τις ελληνικές επιχειρήσεις» Διδακτορική διατριβή υποβληθείσα στο Πανεπιστήμιο Πατρών στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

⁴³ Σαλάμ Σ., (2007), Earnings Management & Λογιστική, Διπλωματική εργασία για λήψη μεταπτυχιακού στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων, όχι όπως αυτές θα έπρεπε κανονικά να είναι, αλλά όπως συμφέρει κάθε φορά την επιχείρησή τους να εμφανίζονται αποτελεί το βασικό χαρακτηριστικό της χειραγώγησης των κερδών.

Στο κλείσιμο της μελέτης της, η Σαλάμ, παρουσιάζει ορισμένα παραδείγματα χειραγώγησης, που ακολουθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις εκμεταλλευόμενες τα κενά της ελληνικής νομοθεσίας, και οι επιπτώσεις αυτών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, αλλά και στους αριθμοδείκτες που συμπληρώνουν τη συνολική εικόνα της επιχείρησης.

Ο πιο συχνός λόγος για τον οποίο προέβαιναν σε παραποίηση στοιχείων οι επιχειρήσεις ήταν η μείωση των φορολογητέων κερδών με άμεσο αποτέλεσμα την καταβολή μειωμένης φορολογίας. Με την είσοδο όμως πολλών επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο και την αυξημένη ενασχόληση του επενδυτικού κοινού, η προσπάθειά τους εστιάζεται πλέον στην αύξηση των εσόδων και στην ταχεία ανάπτυξή τους που θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών.

Αν τα παραπάνω δεν συμβούν από την πραγματική δραστηριότητα της επιχείρησης τότε ξεκινάει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μέσα από τα ίδια τα βιβλία της επιχείρησης. Οι πλέον συχνόι λογιστικοί χειρισμοί αυξήσεων / μειώσεων των αποτελεσμάτων αναφέρονται στις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις και αποζημιώσεις προσωπικού, στις αποσβέσεις, στο χαρακτηρισμό εξόδων που αφορούν πάγια σε κόστος κτήσης τους, στην αποτίμηση των αποθεμάτων καθώς και σε άλλες κινήσεις όπως καταχώρηση εσόδων / εξόδων όχι στη σωστή χρήση.⁴⁴

---

⁴⁴ Σαλάμ Σ., (2007), Earnings Management & Λογιστική, Διπλωματική εργασία για λήψη μεταπτυχιακού στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

4.3.3 BARALEXIS (2004)

Τα αποτελέσματα της μελέτης του Μπαραλέξι δείχνουν ότι η δημιουργική λογιστική ασκείται συχνά στην Ελλάδα, και σε μεγάλο βαθμό, κυρίως με την ευλογία του νόμου. Αυτός είναι ο λόγος που η άσκηση της δημιουργικής λογιστικής μέσα στα πλαίσια που προβλέπονται από το νόμο είναι πιο δημοφιλής από τη δημιουργική λογιστική που ξεπερνά το νόμο και καταλήγει σε παρανομία.

Τα συστήματα που κάθε φορά χρησιμοποιούνται αλλά και τα κίνητρα για κέρδη από την διοίκηση της επιχείρησης έχουν να κάνουν με την εκάστοτε νομοθεσία, τα περιθώρια που αυτή αφήνει καθώς και τα «παραθυράκια» που παρέχουν πολλές φορές την δυνατότητα παράκαμψης του νόμου.⁴⁵

Σε ότι αφορά την κατεύθυνση που βαίνει η χειραγώγηση των αποτελεσμάτων, τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι μεν μεγάλες επιχειρήσεις αυξάνουν τα κέρδη τους, οι δε μικρές τα μειώνουν. Τα κίνητρα που προχωρούν οι επιχειρήσεις σε αυτή την κίνηση είναι κυρίως το πάγιο αίτημα για εξωτερική χρηματοδότηση – δανεισμό – και μείωση του φόρου εισοδήματος που θα κληθούν να πληρώσουν αντίστοιχα. Τα ευρήματα της έρευνας του Μπαραλέξι έχουν σημαντικές επιπτώσεις τόσο για τους δανειστές, όσο και για επενδυτές, ελεγκτές αλλά και ρυθμιστικές αρχές.

Όπως αναφέρει ο Μπαραλέξις, τα συμπεράσματα μπορεί να μην ανταποκρίνονται απόλυτα στην πραγματικότητα, καθώς προήλθαν από την ένωση ανεξάρτητων λογιστών της Θεσσαλονίκης. Παρόλα αυτά θεωρεί πολύ πιθανό πως το αποτέλεσμα δεν θα έφερε μεγάλες διαφοροποιήσεις στην περίπτωση που το δείγμα προερχόταν από την

---

⁴⁵ Baralexix S, (2004) "Creative accounting in small advancing countries: The Greek case", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 19 Iss: 3, pp.440 - 461

αντίστοιχη ένωση της Αθήνας. Αυτό για τον λόγο ότι το οικονομικό και θεσμικό πλαίσιο στο οποίο εργάζονται οι δύο ενώσεις είναι το ίδιο.

Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την μελέτη του Μπαραλέξης, μπορεί να ταιριάζουν και σε άλλες χώρες εκτός της Ελλάδας, σε χώρες όπως η Πορτογαλία ή οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που τις διέπει παρόμοιο θεσμικό πλαίσιο.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί, όπως σημειώνει ο Μπαραλέξης, πως κατά την διάρκεια εκτέλεσης της έρευνας και μέχρι την αποτύπωσή και δημοσίευσή της, έχουν ληφθεί κάποια μέτρα που προσβλέπουν στην πάταξη της δημιουργικής λογιστικής στην Ελλάδα. Ένα παράδειγμα είναι οι αποσβέσεις που έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα και οι πρόσθετες αποσβέσεις που δεν επιτρέπονται από το νόμο να εφαρμόζονται. Επιπλέον πολύ σημαντικός είναι και ο νόμος 2873/2000, άρθρο 38 με βάση το οποίο ο Έλληνας λογιστής φέρει πλέον την ευθύνη για τις οικονομικές καταστάσεις που υπογράφει. Με αυτά τα δεδομένα ο Μπαραλέξης προτρέπει σε μια νέα έρευνα που θα κάνει εμφανές το κατά πόσο αυτές οι ρυθμίσεις έφεραν αποτέλεσμα ή οι ελληνικές επιχειρήσεις συνεχίζουν να εφευρίσκουν τρόπους ώστε να παραποιούν τα οικονομικά τους στοιχεία είτε νόμιμα είτε παράνομα.⁴⁶

---

⁴⁶ Baralexis S, (2004) "Creative accounting in small advancing countries: The Greek case", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 19 Iss: 3, pp.440 - 461

4.4 ΔΙΕΘΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

4.4.1 BHATTACHARYA et al. (2003)

Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται στην έρευνα των Bhattacharya, Daouk and Welker για την κατασκευή των μεταβλητών των παραπονημένων κερδών προέρχονται από τη βάση δεδομένων Worldscope για τα έτη 1985 έως 1998. Το δείγμα, προκειμένου να καταστεί πιο ομοιογενές, περιορίστηκε μόνο στις βιομηχανικές επιχειρήσεις σε όλες τις χώρες και όλα τα χρόνια.

Στην πρώτη στήλη του πίνακα που ακολουθεί φαίνονται οι χώρες που έχουν λάβει μέρος στην προαναφερθείσα έρευνα, ενώ στις στήλες 2 έως 4 δίδονται πληροφορίες σχετικά με τις βασικές μεταβλητές (επιθετικότητα κερδών, αποφυγή απώλειας και εξομάλυνση κερδών) των παραπονημένων κερδών. Η κάθε στήλη δίνει το μέσο όρο των διαθεσίμων ετών για κάθε χώρα. Η στήλη 2 παρέχει το μέσο όρο των δεδουλευμένων το οποίο διαιρείται με το σύνολο του ενεργητικού των επιχειρήσεων του δείγματος. Όπως ήταν αναμενόμενο, ο μέσος όρος των δεδουλευμένων έχει αρνητικό πρόσημο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν 3 από τις 34 χώρες του δείγματος που παρουσιάζουν θετικά δεδουλευμένα, η Ελλάδα, η Ινδία και η Τουρκία.⁴⁷

Το μέτρο αποφυγής απώλειας παρουσιάζεται στη στήλη 3. Αποφυγή μικρή ή αρνητική στα κέρδη παρατηρείται σε 32 από 34 χώρες μας. Τέλος, η εξομάλυνση των κερδών παρουσιάζεται στην στήλη 4.

---

⁴⁷ Bhattacharya U, Daouk, H, Welker M (2003), "The world price of earnings opacity ", The Accounting Review, Vol.78, pp 641-678

TABLE 1
Summary Statistics

EARNINGS OPACITY				OTHER VARIABLES									
(1) Countries	(2) Earnings Aggressiveness	(3) Loss Avoidance	(4) Earnings Smoothing	(5) Auditors per 100,000 population	(6) Disclosure level	(7) IAS use	(8) Common law	(9) Mean monthly return/ standard deviation of monthly return	(10) Dividend Yield +Dividend Growth	(11) Trade	(12) Real % GDP growth (1985-1998)	(13) Insider Trading Enforcement Date	(14) Liberaliza- tion date
Australia	-0.0213	-0.04615	-0.82374	539	80	0	Yes	0.1292	0.00935	-3.3862	3.14	1996	Before 01
Austria	-0.03727	0.500397	-0.87909	NA	62	0	No	0.0980	0.01547	-3.5173	2.49	No	Before 01
Belgium	-0.05467	0.317765	-0.87866	38	68	0	No	0.3282	0.00944	-4.6080	2.21	1994	Before 01
Brazil	-0.0068	0.035416	-0.77614	1	NA	1	No	0.0285	NA	NA	2.70	1978	05/91
Canada	-0.03433	0.450318	-0.81781	350	75	0	Yes	0.1446	0.00446	-3.6756	2.54	1976	Before 01
Chile	-0.01706	0.6	-0.91368	87	78	NA	No	0.2628	0.00543	-4.9177	6.75	1996	01/92
Denmark	-0.03937	0.267444	-0.91274	106	75	0	No	0.2198	0.01353	-5.0497	2.37	1996	Before 01
Finland	-0.03267	0.621092	-0.88223	10	83	0	No	0.1572	0.00785	NA	2.12	1993	Before 01
France	-0.03827	0.376352	-0.86549	45	78	1	No	0.2164	0.01187	-4.0970	2.13	1975	Before 01
Germany	-0.04138	0.586525	-0.8978	26	67	0	No	0.1671	0.00846	-1.9795	2.96	1995	Before 01
Greece	0.01344	0.652206	-0.91468	12	61	NA	No	0.1708	0.01757	-4.0892	2.15	1996	12/87
Hong Kong	-0.01194	0.17013	-0.85786	110	73	0	Yes	0.1455	0.01283	-3.401	5.30	1994	Before 01
India	0.001681	0.735644	-0.86787	9	61	1	Yes	0.0301	0.01447	-3.7879	5.73	1998	11/92
Indonesia	-0.00098	0.733766	-0.85613	2	NA	NA	No	-0.0876	0.01152	-4.5513	4.55	1996	09/89
Ireland	-0.024	0.153846	-0.86847	262	81	1	Yes	0.2213	0.01216	NA	5.95	No	Before 01
Italy	-0.02733	0.505334	-0.92531	110	66	0	No	0.1339	0.00898	-4.2832	1.93	1996	Before 01
Japan	-0.01247	0.642863	-0.92135	10	71	0	No	0.0698	0.00475	-4.2534	2.74	1990	Before 01
Korea (South)	-0.0115	0.595265	-0.93793	7	68	0	No	0.0433	-0.00543	-2.9382	7.48	1988	12/88
Malaysia	-0.01226	0.469553	-0.87234	48	79	2	Yes	0.0271	-0.00042	-4.3673	6.50	1996	05/89
Mexico	-0.02058	-0.03333	-0.74486	15	71	1	No	0.1243	0.00042	-3.3118	3.27	No	Before 01
Netherlands	-0.04506	0.378023	-0.9172	52	74	1	No	0.3426	0.01126	-2.8995	2.74	1994	Before 01
Norway	-0.03786	0.178788	-0.72913	NA	75	1	No	0.0839	0.00845	-3.4892	2.94	1990	02/91
Pakistan	-0.02584	0.616327	-0.91133	2	73	2	Yes	0.0369	NA	NA	4.26	No	07/86
Portugal	-0.06614	0.211112	-0.87479	NA	NA	1	No	0.0822	-0.00791	-5.1253	4.38	No	Before 01
Singapore	-0.02534	0.484873	-0.88578	273	79	1	Yes	0.0958	0.00538	-4.0609	6.97	1978	01/92
South Africa	-0.02021	0.307692	-0.88157	35	79	1	No	0.0609	0.00761	-4.2894	1.30	No	Before 01
Spain	-0.0379	0.514142	-0.85582	18	72	0	No	0.2321	0.00925	-3.3038	3.18	1998	Before 01
Sweden	-0.02256	0.340096	-0.84528	41	83	0	No	0.2242	0.01257	-3.6422	1.49	1990	Before 01
Switzerland	-0.03963	0.589985	-0.87921	53	80	1	No	0.2602	0.01252	-3.3903	1.51	1995	Before 01
Taiwan	-0.02405	0.691198	-0.85276	17	58	NA	No	0.0950	0.00817	-2.3109	7.26	1989	01/91
Thailand	-0.03953	0.730403	-0.85693	5	66	2	Yes	0.0542	0.00223	-3.3376	5.97	1993	09/87
Turkey	0.127142	0.5	-0.67144	NA	58	1	No	0.0698	0.00244	-3.6251	4.82	1996	08/89
United Kingdom	-0.02924	0.372985	-0.8683	352	85	0	Yes	0.2369	0.01099	-3.1222	2.57	1981	Before 01
United States	-0.03833	0.350638	-0.77688	168	76	0	Yes	0.3097	0.00694	-2.7766	2.73	1961	Before 01
All Countries	-0.02141	0.38765	-0.86541	93	73			0.1416	0.00789	-3.7196	3.74		

Πηγή: (Bhattacharya et al. 2003)

Ένας άλλος πίνακας της μελέτης αυτής δείχνει την κατάταξη των αδιαφανών εσόδων σε όλες τις χώρες που αποτελούν το δείγμα της μελέτης, για κάθε μια από τις τρεις διαστάσεις των παραποιημένων κερδών (επιθετικότητα κερδών, αποφυγή απώλειας και εξομάλυνση

κερδών) αλλά και για την συνολική εικόνα των παραπονημένων αποτελεσμάτων. Το μικρότερο ποσοστό σε αδιαφανή κέρδη έχουν οι ΗΠΑ ακολουθούμενες από την Νορβηγία. Η Ελλάδα με την Ν. Κορέα και την Ινδονησία φαίνονται να έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά παραποίησης από τις χώρες που αποτελούσαν το δείγμα της μελέτης. Στην συνέχεια παρουσιάζεται ο πίνακας με τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν.

TABLE 3
Earnings Opacity Ranking of Countries

	Earnings aggressiveness	Loss avoidance	Earnings smoothing	Overall earnings opacity
Least, 1	Portugal	Brazil	Turkey	United States
	Belgium	Mexico	United States	Norway
	Netherlands	Australia	Brazil	Portugal
	Germany	United States	Norway	Brazil
	Switzerland	Norway	Mexico	Belgium
	United States	Ireland	Canada	Mexico
	Denmark	Denmark	Australia	Canada
2	France	France	Taiwan	France
	Spain	United Kingdom	Spain	Australia
	Finland	Belgium	France	Spain
	Austria	Sweden	Thailand	United Kingdom
	Canada	Portugal	Sweden	Denmark
	Thailand	Canada	United Kingdom	Switzerland
	Norway	Hong Kong	India	Sweden
3	Italy	Netherlands	Hong Kong	Germany
	United Kingdom	South Africa	Portugal	Netherlands
	Pakistan	Austria	Indonesia	Finland
	Ireland	Singapore	Malaysia	Austria
	Australia	South Korea	Switzerland	Thailand
	Sweden	Malaysia	Finland	Ireland
	Singapore	Germany	Singapore	Hong Kong
4	Taiwan	Italy	Belgium	Singapore
	Chile	Spain	South Africa	Taiwan
	Japan	Switzerland	Austria	Turkey
	South Africa	Japan	Germany	South Africa
	Brazil	Finland	Ireland	Malaysia
	Mexico	Pakistan	Pakistan	Italy
	Hong Kong	Chile	Denmark	Pakistan
Most, 5	Malaysia	Greece	Chile	Japan
	South Korea	Turkey	Greece	Chile
	Indonesia	Taiwan	Japan	India
	India	Thailand	Netherlands	Indonesia
	Greece	India	Italy	South Korea
	Turkey	Indonesia	South Korea	Greece

Πηγή: (Bhattacharya et. al., 2003)

Στην αριστερή πλευρά του πίνακα φαίνεται ο τρόπος που διαβαθμίζονται (από 1 έως 5) οι χώρες ανάλογα αν τα ευρήματα έδειξαν ότι παραποιούν λίγο ή πολύ τα οικονομικά τους αποτελέσματα οι επιχειρήσεις. Η διαβάθμιση ξεκινά από το λιγότερο (1) και φτάνει στο περισσότερο (5). Και στις τρεις υποκατηγορίες αλλά και στο σύνολο η ελληνικές επιχειρήσεις κατατάσσονται στο 5.⁴⁸

4.4.2 LEUZ et al.

Η μελέτη των Leuz et al. πραγματοποιήθηκε με σκοπό την καταγραφή των διαφορών που υπάρχουν σε 31 χώρες όσον αφορά την διαχείριση των κερδών των επιχειρήσεων. Πραγματοποιήθηκε μια περιγραφική ανάλυση διασποράς προκειμένου να εντοπιστούν και να διαχωριστούν οι χώρες σε ομάδες με κριτήριο τα θεσμικά τους χαρακτηριστικά και στην συνέχεια να φανεί κατά πόσο διαφέρει ή ποικίλει η χειραγώγηση των κερδών σε αυτές τις ομάδες. Όπως προέκυψε και από τα αποτελέσματα της έρευνας, οι ανοιχτές οικονομίες με ισχυρή προστασία των επενδυτών, και μεγάλες χρηματιστηριακές αγορές εμφανίζουν χαμηλότερα επίπεδα χειραγώγησης των κερδών τους από τις χώρες με κλειστή οικονομία μικρή προστασία των επενδυτών, και μικρές χρηματιστηριακές αγορές.

Με βάση τα δεδομένα της εργασίας που πραγματοποίησαν οι Leuz et al. προκύπτει πως η προστασία επενδυτών είναι ένας βασικός λόγος που καθορίζει τις εταιρικές επιλογές, όσον αφορά τις πολιτικές χρηματοδότησης και μερισμάτων των εταιριών καθώς επίσης και οι δομές ιδιοκτησίας τους και με την έρευνα αυτή επιχειρήσαν να μελετήσουν την νομική προστασία των επενδυτών και τις πρακτικές

---

⁴⁸ Bhattacharya U. Daouk, H.Welker M (2003), "The world price of earnings opacity ", The Accounting Review, Vol.78, pp 641-678

διαχείρισης των κερδών των εταιρειών. Η έρευνα βασίστηκε σε υψηλά ιστάμενα στελέχη των εταιρειών όπως διευθυντές ή ελεγκτές και έχει σαν σκοπό να αποκομίσει τα οφέλη των επιχειρήσεων από τους ίδιους ελέγχους. Παρόλα αυτά η δυνατότητα των μελών να καρπωθούν κέρδη για ίδιο όφελος περιορίζεται από τα νομικά συστήματα που προστατεύουν τα δικαιώματα των εξωτερικών επενδυτών.⁴⁹

---

⁴⁹ Leuz, C., Nanda, D. and Wysocki, P.D. (2003), “Earnings management and investor protection: an international comparison”, *Journal of Financial Economics*, pp. 1-23.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΤΟΥ EARNINGS MANAGEMENT

Οι πρόσφατες λογιστικές απάτες και οι δραματικές επιπτώσεις που είχαν για τους συμμετέχοντες της αγοράς προκάλεσαν σοβαρές ανησυχίες για την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης, την ακεραιότητα των ανώτατων διοικητικών στελεχών, την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου, την ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου και την αποτελεσματικότητα των χρηματιστηριακών αγορών.

Λόγω των προαναφερθέντων, οι επιχειρήσεις που οι μετοχές τους διαπραγματεύονται δημόσια ανέλαβαν δυναμικούς ρόλους με την καθιέρωση στρατηγικών πρόληψης αλλά και ανίχνευσης της απάτης ούτως ώστε να αποτρέψουν και να εντοπίσουν φαινόμενα παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Στόχος τους είναι η ενίσχυση της ποιότητας, της ακεραιότητας, και της αξιοπιστίας της διαδικασίας σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αλλά και της αποτελεσματικότητας των λειτουργιών του εξωτερικού ελέγχου. Οι στρατηγικές πρόληψης και ανίχνευσης της λογιστικής απάτης, για να έχουν αποτέλεσμα, πρέπει να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα.⁵⁰

5.1 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ «ΕΥΠΑΘΕΙΑΣ» ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΑΠΑΤΕΣ (FRAUD VULNERABILITY)

Οι επιχειρήσεις πρέπει να εκτιμούν το βαθμό ευπάθειας τους απέναντι σε λογιστικές απάτες ανά τακτά διαστήματα και σε συνεχή

---

⁵⁰ Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

βάση. Πρέπει αυτές οι εκτιμήσεις να λαμβάνονται υπόψη, καθώς επίσης και άλλοι τρόποι άμεσης επικοινωνίας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από εσωτερικούς (π.χ. υπάλληλοι, εσωτερικοί ελεγκτές) και εξωτερικούς (π.χ. πελάτες, προμηθευτές) χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων για να καταγγείλουν δόλιες ενέργειες. Επιπλέον, οι εταιρίες πρέπει να συστήσουν ένα εμπιστευτικό γραφείο υποβολής εκθέσεων ή/και έναν διαμεσολαβητή για το προσωπικό προκειμένου να λαμβάνουν τα παράπονα των υπαλλήλων σχετικά με τις υποθέσεις της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων των ισχυρισμών για απάτες.

Στην παράγραφο 301 του νόμου Sarbanes-Oxley του 2002 αναφέρεται ότι απαιτείται οι επιτροπές εξωτερικού ελέγχου να καθιερώνουν κάποιες διαδικασίες που θα καταγράφουν και θα χειρίζονται τις καταγγελίες αναφορικά με θέματα λογιστικής και ελέγχου, συμπεριλαμβανομένων και των ανώνυμων καταγγελιών⁵¹.

5.2 ΕΞΕΤΑΣΗ (ΥΠΟΠΤΗΣ) ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΎΠΕΡΤΟΝΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ('GAMESMANSHIP')

Τα στελέχη που ασκούν διοίκηση σε μια επιχείρηση, μπορεί να οδηγηθούν σε διάφορα λογιστικά τεχνάσματα προκειμένου να διαμορφώσουν τα κέρδη, να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες των αναλυτών και να διασφαλίσουν την μη πτώση των τιμών των μετοχών. Η εξέταση της ικανότητας επικράτησης ('*gamesmanship*') μιας επιχείρησης σημαίνει γενική αξιολόγηση των τρόπων δράσης, των φιλοσοφιών, των

---

⁵¹ Μπαράλεξης Σπ. (2003), Πανεπιστημιακές Παραδόσεις 2003 στο μάθημα της Επιοητικής Λογιστικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

πεποιθήσεων, των συμπεριφορών και των ηθικών αξιών των ανώτατων στελεχών, σχετικά με τη διαδικασία σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, και μια συνεχή αναθεώρηση της σχέσης των στελεχών με τους αναλυτές χρεογράφων, τους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές, το διοικητικό συμβούλιο και την επιτροπή ελέγχου.

Ο συνεχής έλεγχος όλων των ανωτέρω μπορεί να βελτιώσει την αξιοπιστία, τη διαφάνεια, και την ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων και να μειώσει την πιθανότητα συνεργίας μεταξύ των «δραστών» της λογιστικής απάτης. Η προώθηση ηθικών ανώτατων στελεχών και η κατάδειξη μηδενικής ανοχής σε ανήθικες και δόλιες συμπεριφορές μπορεί να επιτύχει μείωση των περιστατικών λογιστικής απάτης.

5.3 «ΕΝΕΡΓΕΣ» ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο ρόλος της Επιτροπής Ελέγχου έχει αναβαθμιστεί με την πάροδο των χρόνων (κυρίως με βάση τους κανόνες της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. και τις απαιτήσεις του νόμου Sarbanes-Oxley του 2002) κι έχει επεκταθεί πλέον και στα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης, στους εσωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου, στη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και στις διαδικασίες εξωτερικού ελέγχου. Οι επιτροπές ελέγχου, μετά τη βελτίωση που έχουν υποστεί στη δομή, τη σύνθεση και τα αναγκαία προσόντα τους, αναμένεται να δρουν στο μέλλον ως θεματοφύλακες των συμφερόντων των μετόχων.⁵²

---

⁵² Μπαράλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική, ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

5.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Οι επιχειρήσεις θα πρέπει εσωτερικά να προλαμβάνουν τη λογιστική απάτη αναπτύσσοντας διάφορα προγράμματα, καθιερώνοντας τις κατάλληλες πολιτικές και διαδικασίες, γνωστοποιώντας τις σε όλους όσους σχετίζονται με την επιχείρηση, απαιτώντας πλήρη συμμόρφωση σε αυτές, και περιοδικά να τις αξιολογούν ως προς την αποτελεσματικότητά τους αναφορικά με την αποτροπή και τον εντοπισμό της λογιστικής απάτης.

Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να επιβάλλονται και να εφαρμόζονται από μια ομάδα που θα αποτελείται από εσωτερικούς ελεγκτές, δικηγόρους, ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης κ.ά., και να διευκρινίζεται σαφώς ότι οι πολιτικές και οι διαδικασίες πρόληψης της απάτης ισχύουν για όλους τους υπαλλήλους, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών στελεχών.⁵³

5.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΈΛΕΓΧΟΣ

Οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να προβαίνουν στον έλεγχο με επαγγελματικό σκεπτικισμό καθ' όλη τη διάρκεια διενέργειας του ελέγχου και να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις ενδείξεις λογιστικής απάτης, τις λεγόμενες «κόκκινες σημαίες». Ο επαγγελματικός σκεπτικισμός είναι μια στάση που συνεπάγεται κριτική σκέψη και αξιολόγηση των στοιχείων του λογιστικού ελέγχου. Οι ελεγκτές πρέπει να χρησιμοποιούν τις κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου και να προβαίνουν σε εξακρίβωση των συναλλαγών στις περιοχές που είναι ιδιαίτερα ευπρόσβλητες στην απάτη.

---

⁵³ Φίλιος Β. (2003) Δημιουργική Λογιστική (Creative Accounting), Αθήνα

Σε γενικές γραμμές, ο ορκωτός ελεγκτής-λογιστής πρέπει να μην στέκεται μόνο στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ώστε να αντιλαμβάνεται τους κινδύνους του συγκεκριμένου κλάδου που ανήκει ο πελάτης, τα κίνητρα της διοίκησης για επιθετική χρήση των λογιστικών αρχών κατά τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου του πελάτη κ.ά.⁵⁴

Παράλληλα στην ελεγκτική θεωρία και πρακτική, η ανεξαρτησία θεωρείται γενικά ως ένα θέμα επαγγελματικής δεοντολογίας. Το επίπεδο, ωστόσο, αυτής της ανεξαρτησίας είναι θεμελιώδους σημασίας για την ελεγκτική και αποτελεί μία κεντρική έννοιά της. Από τη στιγμή που ο ρόλος των ορκωτών ελεγκτών-λογιστών είναι να προσθέτουν κύρος και αξιοπιστία στις πληροφορίες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αυτοί θα πρέπει να υιοθετούν ένα πνεύμα αμεροληψίας στη σχέση τους με την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Ο ελεγκτής οφείλει να εκπληρώσει την επαγγελματική του υποχρέωση προς τους άγνωστους σε αυτόν χρήστες των εκθέσεων ελέγχου και τους γνωστούς εντολοδόχους του έργου του ακόμη κι όταν η γνώμη του είναι αντίθετη στις επιθυμίες αυτών που του ανέθεσαν το ελεγκτικό έργο. Είναι προφανές ότι η ανεξαρτησία στην ελεγκτική δεν πρέπει μόνο να φαίνεται αλλά να είναι και πραγματική.

Σημαντικό θέμα και που σχετίζεται άμεσα με την ανεξαρτησία των ελεγκτών είναι οι παράλληλες, μη ελεγκτικές, υπηρεσίες που παρέχουν οι ελεγκτές στις ελεγχόμενες από τους ίδιους επιχειρήσεις. Στην περίπτωση που τα έσοδα από την παροχή μη ελεγκτικών υπηρεσιών ενός ελεγκτή στην ελεγχόμενη επιχείρηση είναι σημαντικά, τότε είναι πολύ πιθανό να δημιουργηθεί οικονομική εξάρτηση του ελεγκτή από την ελεγχόμενη επιχείρηση, με αποτέλεσμα να αμφισβητείται η ανεξαρτησία του. Στην

---

⁵⁴ Παπαδάτου Θ. (2001), Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιρειών, Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας Εκδόσεις ΑΕ

αντίπερα όχθη, ωστόσο, υπάρχουν εκείνοι που ισχυρίζονται ότι η καλύτερη, βαθύτερη γνώση της επιχείρησης-πελάτη μπορεί να αποφέρει σημαντικά οφέλη, και, πιο συγκεκριμένα, να υποστηρίξει και να βελτιώσει τη διαδικασία του ελέγχου.⁵⁵

5.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θεωρούνται υπεύθυνοι για τον εντοπισμό, τη διερεύνηση και την καταγγελία της λογιστικής απάτης. Συγκεκριμένα, θα πρέπει:

1. να αναγνωρίζουν τις ενδείξεις που σηματοδοτούν ενδεχόμενη παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων,
2. να αναγνωρίζουν τις ευκαιρίες που μπορεί να επιτρέψουν την πραγματοποίηση λογιστικής απάτης (π.χ. ατελέσφορος εσωτερικός έλεγχος, ανεπαρκής επιτροπή ελέγχου),
3. να αξιολογούν όλες τις ενδείξεις και τις ευκαιρίες που εντοπίζουν, να διερευνούν την πιθανότητα εμφάνισής τους και να καθορίζουν τις απαραίτητες ενέργειες για να μειώσουν ή να ελαχιστοποιήσουν την πιθανότητα εμφάνισής τους, και
4. να ενημερώνουν, τα κατάλληλα άτομα μέσα στην επιχείρηση για τη διενέργεια περαιτέρω έρευνας σχετικά με την πιθανότητα ύπαρξης λογιστικής απάτης.

Η Επιτροπή COSO (*“Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission”*) έχει καταθέσει πρόταση για μια συστηματική διαδικασία προσέγγισης του εσωτερικού συστήματος ελέγχου η οποία περιλαμβάνει τα εξής:

---

⁵⁵ Παπαδάτου Θ. (2001), Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιρειών, Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας Εκδόσεις ΑΕ

1. Καθορισμός των στόχων της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (επηρεάζεται πιθανώς από τις απαιτήσεις του θεσμικού πλαισίου).

2. Αναγνώριση και εκτίμηση των κινδύνων που μπορεί να εμποδίσουν την πραγματοποίηση των παραπάνω στόχων.

3. Σχεδιασμός και διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ελέγχου που καθορίζει τη στάση του οργανισμού και τη δέσμευσή του να αμβλύνει τους κινδύνους.

4. Σχεδιασμός και υλοποίηση δραστηριοτήτων ελέγχου που αντιμετωπίζουν περαιτέρω τους κινδύνους.

5. Ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού συστήματος πληροφόρησης και επικοινωνίας το οποίο επιτρέπει στα εμπλεκόμενα μέρη να κατανοούν τις ευθύνες τους, και διασφαλίζει ότι η διοίκηση λαμβάνει έγκυρες και ταυτόχρονα έγκαιρες αναφορές που διευκολύνουν τον έλεγχο και τη λήψη αποφάσεων.

6. Διαρκής έλεγχος της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού συστήματος ελέγχου.

Επιπλέον, η Επιτροπή COSO έχει προτείνει μία σειρά από αρχές που εξασφαλίζουν τον έλεγχο έναντι της παρεχόμενης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και σχετίζονται με τα συστατικά στοιχεία του παραπάνω πλαισίου ελέγχου:

Περιβάλλον Ελέγχου

Ø Ακεραιότητα και ηθικές αξίες (κυρίως των ανώτατων στελεχών της διοίκησης)

Ø Διοικητικό Συμβούλιο

Ø Φιλοσοφία και τρόπος δράσης της διοίκησης

Ø Οργανωσιακή δομή

Ø Εξουσιοδότηση/ Σύστημα απόδοσης ευθυνών

Ø Πολιτικές και πρακτικές διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού.

Εκτίμηση του κινδύνου

- Ø Καθορισμός με σαφήνεια των στόχων της παρεχόμενης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης
- Ø Αναγνώριση κινδύνων
- Ø Εκτίμηση του κινδύνου απάτης (*Fraud risk*)

Δραστηριότητες Ελέγχου

- Ø Επιλογή και ανάπτυξη δραστηριοτήτων ελέγχου ανάλογα με το κόστος και την αναμενόμενη αποτελεσματικότητά τους στη διαχείριση των κινδύνων.
- Ø Καθιέρωση και διάδοση εντός της εταιρίας των πολιτικών που σχετίζονται με την εξασφάλιση αξιόπιστων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Ø Έλεγχος της τεχνολογίας πληροφοριών (*Information Technology*).

Πληροφόρηση και επικοινωνία

- Ø Αξιοποίηση χρήσιμων και σχετικών πληροφοριών από όλα τα επίπεδα ιεραρχίας της επιχείρησης
- Ø Εσωτερική επικοινωνία
- Ø Εξωτερική επικοινωνία (με συναλλασσόμενους εκτός της επιχείρησης)

Παρακολούθηση/Έλεγχος

- Ø Συνεχής επανεκτίμηση/ αξιολόγηση του εσωτερικού συστήματος ελέγχου

Ø Έγκαιρη αναφορά αδυναμιών του εσωτερικού συστήματος ελέγχου στα αρμόδια όργανα για τη λήψη διορθωτικών μέτρων⁵⁶.

5.7 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Η εταιρική διακυβέρνηση, εκφράζει γενικότερα μια φιλοσοφία και αποτυπώνει τις αντιλήψεις γύρω από την εξουσία και τους τρόπους ενάσκησής της. Αξιολογεί τους επιμέρους φορείς που μετέχουν στην εξουσία και επιχειρεί την οριοθέτηση των σχέσεών τους, με άξονα τη λειτουργία της εταιρίας, προς επίτευξη ενός στόχου. Ο στόχος ποικίλει, ανάλογα με το σύστημα που θα έχει υιοθετηθεί, δηλαδή ανάλογα με τη φιλοσοφία που θα εκφράζει η Εταιρική Διακυβέρνηση ως έννοια.

Οι Shleifer και Vishny (1997) αναφέρουν σε έρευνά τους ότι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι με το οποίο ασχολείται η Εταιρική Διακυβέρνηση είναι το πώς οι χρηματοδότες διαφόρων επιχειρήσεων θα εξασφαλίσουν ότι θα λάβουν την απόδοσή τους για τις επενδύσεις που έχουν κάνει.

Υπάρχει και η εκδοχή που υποστηρίζει ότι η Εταιρική Διακυβέρνηση και οι μηχανισμοί της είναι υπεύθυνοι για την προστασία των εξωτερικών επενδυτών (πιστωτές και μέτοχοι) ενάντια στις τυχόν ατασθαλίες των εσωτερικών, που είναι η Διοίκηση και οι μάνατζερ.

Σύμφωνα με την Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως Εταιρική Διακυβέρνηση ορίζεται το σύνολο των πρακτικών που εφαρμόζει μια επιχείρηση ώστε να διασφαλίσει την προστασία των

---

⁵⁶ Μπαραλέξης Σπ. (2003), Πανεπιστημιακές Παραδόσεις 2003 στο μάθημα της Επινοητικής Λογιστικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

μετόχων της αλλά και όλων αυτών που έχουν νόμιμα συμφέροντα στην εταιρεία και να εξασφαλίσει την λειτουργία και την απόδοση της επιχείρησης σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο.

Η έννοια της Εταιρικής Διακυβέρνησης ορίζεται ως ένα σύστημα το οποίο δίνει τη δυνατότητα στις εταιρείες να ελέγχονται και να παρακολουθούνται. Γενικά η Εταιρική Διακυβέρνηση εξειδικεύει τη διάρθρωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων μεταξύ των διαφορετικών συμμετεχόντων σε μια εταιρία, όπως το διοικητικό συμβούλιο, τα ανώτατα εκτελεστικά διευθυντικά στελέχη, οι μέτοχοι και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι μέσα ή έξω από την εταιρεία (stakeholders).⁵⁷

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Δύο βασικά σημεία σύνδεσης των αρχών εταιρικής διακυβέρνησης και earnings management αποτελούν η ελεγκτική επιτροπή και το διοικητικό συμβούλιο της επιχείρησης. Τα δυο αυτά όργανα θα πρέπει να είναι εντελώς ανεξάρτητα. Με αυτό τον τρόπο θα επιτυγχάνεται η μείωση των πιθανοτήτων χειραγώγησης των αποτελεσμάτων από την διοίκηση, είτε προς όφελος της διοικήσεως είτε προς όφελος των μετόχων.

Μία υπόθεση είναι ότι όσο πιο ανεξάρτητες είναι οι ελεγκτικές επιτροπές ή/και τα διοικητικά συμβούλια, τόσο λιγότερες είναι οι πιθανότητες για χειραγώγηση των κερδών. Οι ορισμοί που αφορούν στην ανεξαρτησία είναι τρεις. Πρώτον, η ανεξαρτησία του συμβουλίου ή της ελεγκτικής επιτροπής μπορεί να καθοριστεί, ως ποσοστό των εξωτερικών μελών τους. Αυτό είναι ένας κοινός ορισμός που χρησιμοποιείται στην ακαδημαϊκή αρθρογραφία. Ωστόσο, όπως οι Hermalin and Weisbach

---

⁵⁷ Λαζαρίδης Θ., Δρυμπέτας Ε., (2011), Εταιρική Διακυβέρνηση. Διεθνής Πρακτική και Ελληνική Εμπειρία, Αθήνα: Σοφία Α.Ε.,

(1991) παρουσιάζουν, η σχέση μεταξύ των οικονομικών αποτελεσμάτων και της ανεξαρτησίας μπορεί να μην είναι γραμμική. Δεύτερον, μπορούμε να ακολουθήσουμε τις οδηγίες του NASDAQ και του NYSE που θεωρούν ότι υπάρχει ανεξαρτησία της επιτροπής λογιστικού ελέγχου, μόνο εάν όλα τα μέλη του συμβουλίου είναι ανεξάρτητα της εσωτερικής διαχείρισης.

Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, οι επιτροπές λογιστικού ελέγχου μπορούν να λειτουργήσουν ανεξάρτητα, εάν και μόνο εάν, όλα τα μέλη είναι απαλλαγμένα από τη διοικητική επιρροή. Ένας τρίτος ορισμός για την ανεξαρτησία του συμβουλίου και της επιτροπής λογιστικού ελέγχου είναι όταν η πλειοψηφία των μελών είναι ανεξάρτητη από τη διοίκηση. Επιπλέον, καθορίζεται ότι ένα συμβούλιο δεν είναι ανεξάρτητο, όταν τουλάχιστον το 50% των μελών του συμβουλίου είναι ανώτεροι υπάλληλοι της επιχείρησης. Η λογική αυτού είναι ότι ο κανόνας της πλειοψηφίας, θα επηρεάζει τις ενέργειες του συμβουλίου ή της επιτροπής.

Οι διαφορές μεταξύ των ορισμών, ιδιαίτερα μεταξύ των κανόνων 100% και 51%, μπορεί να έχουν διαφορετικά αποτελέσματα από εταιρία σε εταιρία. Ο Yermack (1996) υποστηρίζει και αποδεικνύει ότι οι εταιρίες με μικρότερα συμβούλια (κάτω από 10 μέλη) έχουν καλύτερες αποδόσεις. Κατά συνέπεια, οι εταιρίες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με το μέγεθος τους. Όπως οι Fama and Jensen (1983) υποστηρίζουν και ο Klein (1998) αποδεικνύει, οι εταιρίες επωφελούνται αν έχουν στο συμβούλιο μέλη που δουλεύουν στην εταιρία, δεδομένου ότι τα κορυφαία στελέχη έχουν εμπειρία και γνωρίζουν καλά αυτό που χρειάζεται η επιχείρηση, και έτσι παίζουν σημαντικό ρόλο στη λήψη των αποφάσεων του συμβουλίου. Επίσης, ο Klein (2000) δείχνει ότι ο βαθμός ανεξαρτησίας των επιτροπών λογιστικού ελέγχου είναι και μέρος της ανεξαρτησίας ολόκληρου του συμβουλίου και οικονομικός καθοριστικός

παράγοντας. Άρα, μπορεί να είναι δαπανηρό για τις επιχειρήσεις να διατηρήσουν επιτροπές λογιστικού ελέγχου που θα είναι 100% ανεξάρτητες. Κατά συνέπεια, η χρησιμοποίηση του ορισμού 51% (πλειοψηφία) μπορεί να είναι μια επιθυμητή εναλλακτική λύση σε πολλές εταιρίες.

5.8 Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Ο βαθμός κατά τον οποίο, ο αυξημένος αριθμός των εξωτερικών ανεξάρτητων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, ωφελούν τους μετόχους, αποτελεί αντικείμενο προς συζήτηση. Τα εμπειρικά στοιχεία, όσον αφορά την αποτελεσματικότητα του ελέγχου που παρέχουν τα εξωτερικά ανεξάρτητα μέλη, εμφανίζονται να εξαρτώνται από τον τρόπο με τον οποίο εξετάζονται. Υπάρχουν στοιχεία που υποστηρίζουν την υπόθεση ότι τα ανεξάρτητα εξωτερικά μέλη προστατεύουν τους μετόχους σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όταν υπάρχει πρόβλημα αντιπροσώπευσης.

Στα Διοικητικά Συμβούλια ανατίθεται ο διαχειριστικός έλεγχος της εταιρίας για να προστατευθούν τα συμφέροντα των μετόχων, και αναμένεται ότι η σύνθεση του συμβουλίου θα επηρεάσει το αν μια επιχείρηση θα προχωρήσει ή όχι σε χειραγώγηση κερδών. Στο βαθμό που τα εξωτερικά ανεξάρτητα μέλη ελέγχουν τον τρόπο διαχείρισης, αποτελεσματικότερα από τα εσωτερικά μέλη, υποθέτουν ότι οι επιχειρήσεις με μεγαλύτερη αναλογία ανεξάρτητων μελών θα είναι λιγότερο πιθανό να συμμετέχουν σε χειραγώγηση κερδών από ότι εκείνες που τα Διοικητικά τους Συμβούλια επανδρώνονται με εσωτερικούς διοικητικά μέλη.

Σύμφωνα με τις συστάσεις της Blue Ribbon Panel, οι συγγραφείς ανέμεναν ότι το υπόβαθρο των ανεξάρτητων εξωτερικών μελών μπορεί

να είναι ένας σημαντικός καθοριστικός παράγοντας της αποτελεσματικότητας ελέγχου τους. Ένας διευθυντής με εμπειρία στις επιχειρήσεις ή στα οικονομικά, μπορεί να είναι πιο εξοικειωμένος με τους τρόπους που μπορούν να χειραγωγηθούν τα κέρδη και μπορούν να καταλάβουν καλύτερα τις επιπτώσεις αυτής της χειραγώγησης. Αντίθετα, ένας διευθυντής χωρίς εταιρικό ή οικονομικό υπόβαθρο μπορεί να είναι ένα όργανο ελέγχου με καλές προθέσεις, αλλά δεν έχει την κατάρτιση ή την οικονομική εμπειρία να καταλάβει πλήρως τη χειραγώγηση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η χειραγώγηση των κερδών έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις και στη χώρα μας, αλλά και διεθνώς. Η τάση των διοικήσεων να εμφανίζουν μια παραπλανητική εικόνα της επιχείρησής τους, εκμεταλλευόμενες τις αδυναμίες των διάφορων λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμη και παραβιάζοντας αυτούς, με απώτερο σκοπό την παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων, όχι όπως αυτές θα έπρεπε κανονικά να είναι, αλλά όπως συμφέρει κάθε φορά την επιχείρησή τους να εμφανίζονται αποτελεί το βασικό χαρακτηριστικό της χειραγώγησης των κερδών.

Η αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων πολλές φορές πηγάζει από τις πιέσεις που δέχονται τα διοικητικά στελέχη των επιχειρήσεων καθώς και από το έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον που διέπει τις επιχειρήσεις. Τα κίνητρα παραποίησης της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (π.χ. τραπεζικός δανεισμός, συμβόλαια αποζημίωσης στελεχών, μερισματική πολιτική, φοροδιαφυγή κ.ά.), καθώς και οι πρακτικές της δημιουργικής λογιστικής (π.χ. αναγνώριση πλασματικών εσόδων, μετάθεση εσόδων/ εξόδων σε προγενέστερες/ μεταγενέστερες χρήσεις κ.ά.) αποτέλεσαν αντικείμενο διερεύνησης πολλών ερευνητών, σε μια προσπάθεια να κατανοηθεί ο μηχανισμός του συστήματος της απάτης και να διαπιστωθούν οι αναγκαίες αλλαγές και βελτιώσεις των συστατικών στοιχείων της διαδικασίας ροής της πληροφόρησης προς τους συμμετέχοντες των κεφαλαιαγορών. Είναι σαφές, άλλωστε, ότι προκειμένου να εξασφαλιστεί η σωστή λειτουργία των κεφαλαιαγορών, θα πρέπει οι επιχειρήσεις να παρέχουν στους επενδυτές και στους πιστωτές έγκυρες και έγκαιρες πληροφορίες.

Οι βασικότερες στρατηγικές που συναντά κανείς όσον αφορά στην διαχείριση των αποτελεσμάτων αφορούν τόσο στην αύξηση όσο στη

μείωση μα και στην εξομάλυνση των κερδών. Τέλος όσον αφορά στην Ελλάδα και την πραγματικότητα που επικρατεί, το ίδιο το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την λογιστική παρακολούθηση των εταιρειών, είναι αυτό που ευνοεί σε πολλές περιπτώσεις την εφαρμογή της χειραγώγησης των κερδών. Αυτό εκμεταλλεύονται κατά βάση οι εταιρείες και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα από την σκοπιά που εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντά τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γκίκας Χ. Δ. (2006), «Χρηματοοικονομική Λογιστική», Εκδ. Μπένου, Αθήνα.

Γκίκας Χ. Δ. (2002), «Η ανάλυση και οι χρήσεις των Λογιστικών Καταστάσεων», Εκδ. Μπένου, Αθήνα.

Δημοπούλου – Δημάκη Ι., (2006), «Γενική Λογιστική Χρηματοοικονομική Προσέγγιση», Αθήνα

Κοντάκος Α., «Γενική Λογιστική», (2009), Εκδ. ΕΛΛΗΝ-Γ.ΠΑΡΙΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΕ, Αθήνα.

Κουμανάκος Ε., (2007), «Χειρισμός των δημοσιευμένων κερδών από τις ελληνικές επιχειρήσεις» Διδακτορική διατριβή υποβληθείσα στο Πανεπιστήμιο Πατρών στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Λαζαρίδης Θ., Δρυμπέτας Ε., (2011), «Εταιρική Διακυβέρνηση. Διεθνής Πρακτική και Ελληνική Εμπειρία», Εκδ. Σοφία Α.Ε., Αθήνα

Λεονταρής Μ., (2001), «Γενικό Λογιστικό Σχέδιο», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Μπαραλέξης Σπ. (2003), «Πανεπιστημιακές Παραδόσεις 2003 στο μάθημα της Επιοητικής Λογιστικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας», Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Μπαραλέξης Σ., Ματθαιοπούλου Μ., (2006), «Σημειώσεις στην Επινοητική Λογιστική», ΠΜΣ Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Ξανθάκης Μ. – Αλεξιάκης Χ., (2006) Χρηματοοικονομική Ανάλυση Επιχειρήσεων, Αθήνα

Παπαδάτου Θ. (2001), Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιρειών, Εκδ. Σάκκουλας Εκδόσεις ΑΕ, Θεσσαλονίκη

Παπάς Α., (2008), «Χρηματοοικονομική Λογιστική Θεωρητικά και πρακτικά θέματα», Εκδ. Μπένου, Αθήνα

Σαλάμ Σ., (2007), Earnings Management & Λογιστική, Διπλωματική εργασία για λήψη μεταπτυχιακού στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Φίλιος Β. (2003) «Δημιουργική Λογιστική (Creative Accounting)», Αθήνα

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Baralexis S., (2004) "Creative accounting in small advancing countries: The Greek case", Managerial Auditing Journal, Vol. 19 Iss: 3, pp.440 - 461

Barth, M.E., W.R. Landsman, and M. Lang. 2008. «International Accounting Standards and Accounting Quality». Journal of Accounting Research, Volume 46, Issue 3, pages 467–498

Bhattacharya U. Daouk, H. Welker M (2003), "The world price of earnings opacity ", *The Accounting Review*, Vol.78, pp 641-678

Blake, J. and Salas, O.A. (1996), «Creative accounting is not just an English disease», *Management Accounting*, Vol. 74, pp. 54-5.

Daske, H. & Gebhardt, G. (2006). «International financial reporting standards and experts' perceptions of disclosure quality.» *Abacus*, Volume 42, Issue 3-4, pages 461–498

Davidson S, Stickney C., & Weil R., (1987), «Accounting: the language of business», T. Horton, Sun Lakes, Arizona, USA 7th edition

Healy M.P. and Wahlen M.J. (1999), «A review of the earnings management literature and its implications for standard setting» *Accounting Horizons*: December 1999, Vol. 13, No. 4, pp. 365-383.

Klein, A. (2002), «Audit committee, board of directors characteristics, and earnings management», *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 33, pp. 375-400.

Leuz, C., Nanda, D. and Wysocki, P.D. (2003), "Earnings management and investor protection: an international comparison", *Journal of Financial Economics*, pp. 1-23.

Schipper, K. (1989). Commentary on earnings management. *Accounting horizons*, 3(4), 91-102.

Simunaci Boskin T. (2005), «Does the global transition imply creativity in the accounting?», Proceedings of the 6th International Conference of the Faculty of Management Koper, Congress Centre Bernardin, Slovenia

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ζαφειρίου Γ., Τύπας Γ., Διαθέσιμο στο:

<http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3121/916.pdf>

Ηπειρώτης Ν., Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική, διαθέσιμο στο:

http://annxyd.files.wordpress.com/2009/04/hrimatooikonomiki_logistiki.pdf